

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ESTETIKY A DĚJIN UMĚNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

OBRAZY V INVENTÁŘÍCH NETOLICKÝCH MĚŠŤANŮ
V 18. STOLETÍ

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Michal Šroněk, CSc.

Autor práce: Mgr. Alena Pilná

Studijní obor: Dějiny umění

Ročník: 1

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 11. května 2015

.....
Alena Pilná

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Doc. PhDr. Michalu Šroňkovi, CSc. za řadu užitečných rad a především za velmi vstřícné a laskavé chování. Také bych chtěla poděkovat své rodině za trpělivost a stálou podporu a svým přátelům za neutuchající optimismus a energii.

Anotace

Bakalářská práce *Obrazy v inventářích netolických měšťanů v 18. století* se věnuje věnovat každodenní kultuře domácností s důrazem na výskyt obrazů ve vybrané městské lokalitě. Hlavním záměrem práce bylo zmapovat výskyt a hojnost obrazů v jednotlivých domácnostech, jejich podobu a v neposlední řadě i rozmanitá témata. K vytvoření této práce bylo využito propojení metod dějin umění a klasické historie a vznikla interdisciplinární studie přispívající svým dílem k úplnosti pohledu na měšťanskou kulturní úroveň v době 18. století.

Annotation

The bachelor thesis is called *The paintings in the probate inventories of Netolice burgesses in 18th century* and deals with the appearance of paintings in these probate inventories, which are the most important sources. The thesis is focused on the number of the paintings in every inventory, how the paintings looked like and least but not last on the topics of the paintings. To create this thesis the author had to applied more than one approach – the approaches of the history of arts (e.g. the iconography) and the approaches of the history (e.g. the palaeography). And it is very important to combine the methods.

Obsah

I. Úvod	7
II. Zhodnocení literatury	9
III. Zhodnocení pramenů	13
IV. Město Netolice.....	16
V. Obrazy v pozůstalostních inventářích.....	18
V. 1. Výskyt obrazů, jejich počet a umístění	19
V. 2. Tématika obrazů.....	24
V. 3. Obrazy a kulturní úroveň domácnosti.....	36
VI. Závěr.....	37
VII. Obrazová příloha	38
VIII. Seznam literatury a pramenů	42

I. Úvod

Předkládaná bakalářská práce *Obrazy v inventářích netolických měšťanů v 18. století* se věnuje stále velmi atraktivnímu vědeckému tématu – využití pozůstalostních inventářů. Pokračuje v zavedené tradici výzkumu pozůstalostních inventářů. Podnět k jejich studiu vzešel zejména z prostředí historického zájmu, ale postupem času se stal předmětem studia i dalších oborů. Na pozůstalostní inventář se začalo nahlížet z různých pohledů – jedním z nich je bezesporu náhled uměleckohistorický. Propojení zejména historického a uměleckohistorického pohledu je hlavním záměrem této práce.

Předmětem jejího studia jsou konkrétně pozůstalostní inventáře města Netolice, které jsou uloženy ve Státním okresním archivu v Prachaticích ve fondu Archiv města Netolice. Předchozí studium těchto písemných pramenů ukázalo, že se jedná o soubor dokumentů s velkou výpovědní hodnotou. Tento fond byl již inspirací a zdrojem pro vznik dvou kvalifikačních prací, ale stále nebyl jeho potenciál zcela vyčerpán a je možné s ním opět pracovat.¹ V prachatickém archivu je uloženo několik desítek kartonů písemného materiálu, který je možno prozkoumat, ale pro vybrané časové období, tedy pro dobu 18. století, přichází v úvahu jen vybraný počet. Práce vychází ze studia 11 kartonů spisového materiálu, ve kterém byly obsaženy pozůstalostní inventáře v rozmezí let 1723–1799.²

Cílovým objektem této práce zkoumaným v pozůstalostních inventářích jsou výtvarné předměty, konkrétně obrazy, v jednotlivých domácnostech. Každý pozůstalostní inventář bylo nutné prostudovat celý a odhalit záznamy obsahující informace o vlastněných obrazech. Práce sleduje několik záměrů. Prvním z nich je statistické zachycení počtu obrazů v městských domácnostech. Bude zkoumána i jejich forma zpracování – zda jde o obrazy papírové, pergamenové, na skle či jiné. Díky uspořádání záznamů je možné sledovat i výskyt obrazů v jednotlivých místnostech v rámci jedné domácnosti. Některé seznamy obsahují poměrně konkrétní popisy obrazů (někdy i s cenou) u jiných se jedná pouze o početní zaznamenání. Druhým ze záměrů je tematické určení obrazů a jejich rozdělení. Zkoumáno bude procentuelní zastoupení

¹ Jana Krejčová, *Domácnosti netolických měšťanů v 18. století*, České Budějovice 1995 (Diplomová práce PF JU); Alena Pilná, *Kultura spaní netolických měšťanů v 18. století*, České Budějovice 2014 (Diplomová práce PF JU) – Jana Krejčová ve své práci zkoumala pozůstalostní inventáře komplexně a na základě zjištěných informací provedla sociální a profesní stratifikaci měšťanských netolických domácností. Práce Aleny Pilné je úžeji zaměřena na jedno dané téma. Jednalo se o kulturu spaní v jednotlivých domácnostech.

² SOKA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 100 – 110.

obrazů s náboženskou a světskou tematikou. Důležitým aspektem studia budou i jednotlivá témata a případné variace a jejich zastoupení v celkovém počtu. Zmíněny budou i případné jiné předměty výtvarného umění zapsané v těchto seznamech. Třetím a zároveň posledním sledovaným záměrem je snaha zjistit, zda je možné hledat nějakou souvislost mezi majetností měšťanů a vlastnictvím obrazů či jiných výtvarných předmětů. Jakým způsobem výskyt obrazů může ovlivnit pohled na úroveň měšťanské domácnosti?

Bakalářská práce je rozdělena do několika částí. V úvodních kapitolách je zhodnocena literatura týkající se tohoto tématu. Jelikož jde o přesahové téma, které je o něco bližší historickému bádání – již díky výběru pramene, který je písemný – je zhodnocena zejména literatura dotýkající se historie. Dále následuje zhodnocení pramenů využitých při studiu. Jádrem práce je praktický výzkum pozůstalostní inventářů a jejich vyhodnocení a kategorizace zjištěných informací. V závěru práce jsou shrnuty výsledky studia, a následuje několik ukázek inventářů, se kterými bylo pracováno.

II. Zhodnocení literatury

Výzkum hmotné kultury má velmi dlouhou tradici sahající do přelomu 19. a 20. století, kdy vznikaly první práce. Autorem těchto prací byl významný kulturní historik Zikmund Winter. Ve svých knihách přinesl poměrně ucelený pohled na domácnosti měšťanů žijících v období 15. - 17. století. Při svém studiu vycházel z dosti podrobného zkoumání písemných pramenů, které ale nedůsledně uváděl ve svých dílech a zcela chybí jejich citace. Bylo mu vytýkáno, že se soustředil na pouhé hromadění pramenů, ale jejich interpretace nebyla vždy dokončena. Přesto vydal řadu velmi cenných knih, které přináší povědomí o kultuře měst v daném období.³ V následujících desetiletích se kulturní historii věnoval např. August Sedláček v rámci aristokratického prostředí a Čeněk Zíbrt, který provedl výzkum venkovského prostředí. Práce těchto kulturních historiků patří mezi základní literaturu pro studium každodenní kultury domácností v různých společenských vrstvách.

Velkému zájmu se dějiny kultury a posléze i dějiny hmotné kultury těšily na počátku 80. let 20. století. Do popředí se dostaly práce historika Josefa Petráně, které ve své ucelenosti předčily dosavadní studium. Josef Petráň společně se skupinou pražských historiků vytvořil rozsáhlou syntézu, která se věnovala studium dějin hmotné kultury od doby pravěku až po 18. století.⁴ V této práci bylo dosaženo pokrytí téměř všech odvětví studia dějin hmotné kultury a byl kladen důraz nejen na věcný popis hmotné kultury, ale Petráň s kolektivem se snažili zachytit i projevy lidí a utváření jejich identity ve vlastním prostoru ve všech vrstvách společnosti. Důležitá byla také studie, kterou sepsal se svojí manželkou Lýdií Petráňovou. Ta se věnovala názvosloví domu a patřičně utřídila jednotlivé pojmy.⁵

Na výzkum Josefa Petráně navazují práce např. z oblasti jižních Čech. Významným autorem pro toto území je Václav Bůžek. Jeho výzkum byl zaměřený zejména na domácnosti měšťanů a nižší šlechty. Na základě zjištěných údajů byly jednotlivé domácnosti stratifikovány do sociálních skupin s různou mírou majetnosti.⁶ Sociální

³ Zikmund Winter, *Kulturní obraz českých měst I-II*, Praha 1890; Idem, *V měšťanské světnici starodávné*, Praha 1895, Idem, *Zlatá doba měst českých*, Praha 1913.

⁴ Josef Petráň, *Dějiny hmotné kultury I/1-2. Vymezení kulturních dějin. Kultura každodenního života od pravěku do 15. století*, Praha 1985; Idem, *Dějiny hmotné kultury II/1-2. Kultura každodenního života od 16. do 18. století*, Praha 1995, 1997.

⁵ Lýdia Petráňová – Josef Petráň, *Středověká lexikografie k názvosloví domu a jeho příslušenství, Husitský Tábor 10*, 1191, s. 17 – 46.

⁶ Václav Bůžek – Hana Bůžková – Jana Stejskalová, *Měšťanské domácnosti v předbělohorských jižních Čechách (Prameny, metody, stratifikace)*, *Jihočeský sborník historický 59*, 1990, s. 65 – 80; V. Bůžek,

stratifikace a profesní stratifikace se odrážela ve vytvoření určité hierarchie domácností, díky níž bylo možno rozdělit jednotlivá obydlí podle míry kulturní úrovně. Bylo prokázáno, že v domácnostech majetnějších měšťanů se historik ve většině případů setká i s knihami či obrazy. Pozůstalostní inventáře zaujaly i Michaelu Neudertovou, historičku věnující se dějinám severních Čech.⁷

Pozůstalostí inventáře skýtají mnoho námětů a témat, která upoutávají pozornost badatelů. Od celkového výzkumu domácností, který se zaměřoval zejména na topografii domu, umístění jednotlivých místností a jejich vybavenost, se zájem historiků obrátil k úzeji specifikovaným námětům.⁸ Jedním z nich bylo studium kulturní úrovně nejen měšťanů, ale i aristokratů, která se odrážela ve vlastnictví knih. Významnou práci vykonal v tomto odvětví Martin Pleva.⁹ Ve svých studiích se zabýval několika šlechtickými moravskými rody a na základě studia jejich inventářů vytvořil sondu do studia knižní kultury aristokratů. Dalším příspěvkem je již starší práce Petra Voita, který se zabýval nikoliv šlechtickým prostředím, ale jeho pozornost byla obrácena pouze na měšťanskou vrstvu, konkrétně na obyvatele města Olomouc.¹⁰ Další práce, které se dotýkaly tohoto města, sepsala historička Jiřina Holinková věnující se celkovému pohledu na měšťanské prostředí předbělohorské Olomouci.¹¹

Téma, které bylo a stále je v posledních letech velmi oblíbené, je studium úrovně výtvarné kultury v domácnostech. Mezi přední práce patří studie zabývající se barokní

Každodenní kultura jihočeských měšťanských domácností v předbělohorské době, in: V. Bůžek (ed.), *Kultura každodenního života českých a moravských měst v předbělohorské době*, České Budějovice 1991, s. 43 – 73.

⁷ Michaela Neudertová, *Odras kultury každodenního života lounských měšťanů rudolfínské doby ve světle inventářů pozůstalosti*, Ústí nad Labem 1989; Eadem, „Item ve velkém fraucimoře před luthauzem se nachází...“. Příspěvek ke studiu inventářů pozdně renesančních rezidencí v severozápadních Čechách, in: Václav Bůžek - Pavel Král (edd.), *Rezidence a dvory v raném novověku*, České Budějovice 1999, s. 163 – 199; Eadem, Život a dům mistra Adama Cholossia Pelhřimovského, písař královského města Loun, in: Václav Bůžek (ed.), *Kultura každodenního života českých a moravských měst v předbělohorské době*, České Budějovice 1991, s. 129 – 146.

⁸ Velmi kvalitní práci v tomto ohledu odvedl Pavel Kodera ve své diplomové práci, ve které systematizoval a popsal uspořádání měšťanských domů a umístění jednotlivých pokojů a místností - Pavel Kodera, *Prostory a prostorovost měšťanských domů v raně novověkých jižních Čechách a Praze*, České Budějovice 1997 (Diplomová práce PF JU).

⁹ Martin Pleva, Knihovny několika moravských barokních šlechticů na základě jejich pozůstalostních inventářů, in: Jitka Radimská (ed.), *K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. Pour une étude des bibliothèques aristocratiques, bourgeoises et conventuelles*, České Budějovice 2000, s. 145 - 160; Idem, Knižní kultura moravského šlechtického rodu Petřvaldských z Petřvaldu v 17. a 18. století (co přinesl archivní výzkum), in: J. Radimská (ed.), *K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. „Čtenář a jeho knihovna“*, České Budějovice 2003, s. 255 – 280.

¹⁰ Petr Voit, Měšťanské knihovny v Olomouci před Bílou horou, *Vlastivědný věstník moravský* 2, 1981, s. 197 - 207.

¹¹ Jiřina Holinková, Měšťanská kultura v předbělohorské Olomouci, in: Václava Bůžek (ed.), *Kultura každodenního života českých a moravských měst v předbělohorské době*, České Budějovice 1991, s. 165 – 178.

Prahou z pera historika Zdeňka Hojdy.¹² Ve své dvojdílné stati věnující se barokním měšťanským domácnostem se od krátké kapitoly o vývoji města Prahy po Bílé hoře a představení zkoumaného pramene – pozůstalostního inventáře – dostal k samotnému výzkumu obrazů. Jeho záměrem bylo zachytit nejen výskyt obrazů v domácnostech, ale také proměnu jejich námětů v závislosti na vývoji mentality v měšťanském prostředí. Zároveň provedl i výzkum sociální struktury domácností a pokusil se zařadit sběratelství obrazů do kontextu s jinými kulturními aktivitami.

Pražskému prostředí se věnoval i Jiří Pešek, který přispěl řadou studií teoreticky a metodologicky velmi přínosných.¹³ Ve své nejnovější studii „*Obrazy, které nebyly*“, která byla vydána ve sborníku věnovaném Zdeňku Hojdovi k jeho životnímu jubileu, se tentokrát Pešek při zkoumání obrazů soustřeďuje na konkrétní žánr.¹⁴ Jeho zájmem se stal soukromý portrét v domácnostech pražských měšťanů. Z jeho práce vyplývá, že mezi zjištěnými portréty převládají záznamy o soukromých rodinných portrétech nad např. portréty Habsburků či jiných soudobých či historických osobností. Z dochovaných informací je zřejmé, že portréty byly ve velké většině případů malovány již za života portrétovaných a jen velmi zřídka byly pořízeny posmrtně nebo dokonce nedokončeny kvůli smrti dotyčné osoby.¹⁵

Autoři prostudované literatury týkající se kulturní úrovně měšťanských domácností se většinou věnovali inventářům dochovaným ve fondech velkých měst – Praha či Olomouc a zkoumané období spadalo do doby před bitvou na Bílé hoře. Jednou z prací, která se alespoň částečně vymyká tomuto zařazení, je studie Lubomíra Slavíčka.¹⁶ Ve své práci zachytil umělecké a knižní sbírky vzdělaných měšťanských

¹² Zdeněk Hojda, Výtvarná díla v domech staroměstských měšťanů v letech 1627 – 1740. Příspěvek k dějinám kultury barokní Prahy I, *Pražský sborník historický* 26, 1993, s. 38 – 102; Idem, Kulturní investice staroměstských měšťanů v letech 1627 – 1740. Příspěvek k dějinám kultury barokní Prahy II, *PSH* 27, 1994, s. 47 – 104.

¹³ Jiří Pešek, Obrazy s náboženskou tematikou v interiérech pražských měšťanů před Bílou horou, *Umění* XXX, 1982, s. 263–267; Idem, Ke srovnání kulturní úrovně Olomouce a Prahy před Bílou horou, *Historická Olomouc* 4, 1983, s. 293–303; Idem, Kultura českých předbělohorských měst (1547 – 1620), in: Jaroslav Pánek (ed.), *Česká města v 16. – 17. století*, Praha 1991, s. 203 – 214; Idem, *Měšťanská vzdělanost a kultura v předbělohorských Čechách 1547 – 1620 (Všední dny kulturního života)*, Praha 1993; Idem, Obrazy, grafiky a jejich majitelé v předbělohorské Praze, *Umění* XXXIX, 1991, s. 369–383.

¹⁴ Idem, Obrazy, které "nebyly". Soukromý portrét v pražské měšťanské domácnosti doby předbělohorské. in: Ivana Ebelová (ed.), *Mezi kulturou a uměním. Věnováno Zdeňku Hojdovi k životnímu jubileu*, Praha 2014, s. 77 - 85.

¹⁵ Ibidem, s. 80.

¹⁶ Lubomír Slavíček, „Honestus et eruditus civis et artifex“. Umělecké a knižní sbírky vzdělaných měšťanských umělců 18. století (Brno, Moravská Třebová, Praha), in: Olga Fejtová – Václav Ledvinka – Jiří Pešek (edd.), *Město a intelektuálové od středověku do roku 1848 (Documenta Pragensia 27)*, Praha 2008, s. 875 – 914.

umělců v době pobělohorské, konkrétně v 18. století. Kromě Prahy zaměřil své studium i na jiná města a v centru jeho zájmu tak stanulo Brno i Moravská Třebová.

Z přehledu prostudované literatury je patrné, že období po Bílé hoře stále čeká na ucelenější zpracování. Stejně tak byly opomíjené archivy menších měst. Předkládaná bakalářská práce se snaží být ilustrativní sondou zkoumající období 18. století a zaměřenou na studium domácností obyvatel menšího města, kterým v tomto případě jsou jihočeské Netolice.

III. Zhodnocení pramenů

Hlavními prameny, ze kterých historikové čerpali, byly pozůstalostní inventáře. Jde v podstatě o soupisy všech pozůstalých věcí po zemřelé osobě. Tyto prameny hromadné povahy skýtají velké množství zápisů týkajících se jednak rozdělení domácnosti, ale i předmětů, které byly v domácnostech shromažďované. Byly pořizovány pro potřeby rozdělení pozůstalosti mezi pozůstalé osoby spadajících do okruhu příbuzných a známých zemřelého. Na možné využití pozůstalostních inventářů poukázal ve své studii Jiří Pešek.¹⁷ Svojí prací zároveň připomněl již dřívější zájem o pozůstalostní inventáře historiků Františka Hrubého a Josefa Hanzala.¹⁸ Pešek se věnuje nejen podobám inventářů, které se postupem času ukotvily a byly zapisovány v neměnné podobě, ale i jejich právnímu zakotvení.

Zbýlý majetek po zemřelém zapisovala inventarizační komise. Ta procházela domem zesnulého a postupně zaznamenávala pozůstalý majetek, dluhy i případnou hotovost. Nejprve byly záznamy vedené podle jednotlivých pokojů, kterými při prohlídce domu komise procházela, později byl majetek zapisován podle druhové skladby. Právě obsah jednotlivých inventářů a jejich výpovědní hodnota je tím nejdůležitějším kritériem, které ovlivňuje možnosti studia těchto písemných pramenů.

Archiv města Netolice je jedním z archivů, ve kterých se zachoval velmi obsáhlý soubor pozůstalostních inventářů. Tyto prameny jsou uloženy ve Státním oblastním archivu v Prachaticích. Pro dobu 18. století se dochovaly dvě městské knihy a spisový materiál, který je rozdělen do několika kartonů.¹⁹ Knihy a kartony obsahují několik desítek pozůstalostních inventářů, které se vážou zejména ke zkoumanému období. Pro předkládanou bakalářskou práci bylo prozkoumáno 66 inventářů dochovaných ve Spisovém materiálu města Netolice v kartonech 100–110. V 18. století byly inventáře netolických měšťanů sepsány v českém jazyce, pouze několik je v jazyce německém.²⁰ Každý inventář ve svém záhlaví obsahuje ustálenou formulaci, ve které

¹⁷ Jiří Pešek, Pozůstalostní inventář jako pramen poznání každodenního života, in: Václav Bůžek (ed.), *Kultura každodenního života českých a moravských měst v předbělohorské době*, České Budějovice 1991, s. 30 – 42; Týž, Pražské knihy kšaftů a inventářů. Příspěvek k jejich struktuře a vývoji v době předbělohorské, *PSH* 15, 1982, s. 63 – 92.

¹⁸ František Hrubý, Selské a panské inventáře v době předbělohorské, *ČČH* 33, 1927, s. 21 – 58; Josef Hanzal, Předbělohorské poddanské inventáře, *Český lid* 50, 1963, s. 169 – 174.

¹⁹ SOkA Prachatice, Kniha rozdělení pozůstalostí 3, 1728 – 1798, inv. č. 384, sign. II – 374; Tamtéž, Kniha rozdělení pozůstalostí 2, 1781 – 1795, inv. č. 385, sign. II – 375; Tamtéž, Spisový materiál, kart. 100 – 110.

²⁰ Např. SOkA Prachatice, Spisový materiál, kart. 104, pozůstalostní inventář po Evě Nachtlingerové z roku 1761.

je uvedeno jméno zemřelého měšťana či měšťanky, jména komisařů, kteří sestavili daný inventář (někdy se objevuje i jméno písaře, který jej sepsal) a v neposlední řadě také datum, kdy byl inventář vyhotoven. Pro přesnější představu je uveden přepis záhlaví pozůstalostního inventáře měšťanky Justýny Šulcové: *„Inventář pozůstalosti po nebožce paní Justýně ovdovělé Šulcové měšťanky a spolusousedky města Netolice u přítomnosti z rady deputovaných pánů komisařů, pana Jakuba Malého a pana Františka Pfeffera, dne 14. Juny Anno 1742 vykonán a šacován, jak následuje..“* (obr. 1).²¹

Další částí inventáře je samotná inventarizace pozůstalosti. Jak již bylo výše zmíněno, inventarizační komise procházela celým domem a zapisovala předměty umístěné v jednotlivých místnostech. Komise dům procházela systematicky. Nejprve navštívila místnosti v přízemí a pak pokračovala do prvního patra. Tímto způsobem byly zaznamenané místnosti určené pro soukromé účely obyvatel jako např. světnice či hořejší pokoj, prostory sloužící pro vykonávání živnosti popř. krám v přízemí a zahrnuty byly také komory a případné sklepy. Hospodářské budovy a v některých případech přilehlé zahrady bývaly navštěvovány úplně naposled. Kromě hmotného majetku byly zaznamenávány také listiny, většinou umístěné v truhlách, ale i hospodářská zvířata. Na samotném konci inventáře byl prostor, kde se podepsala inventarizační komise, která byla zpravidla tvořena dvěma komisaři a jedním písařem. Díky tomuto členění je možné sledované předměty umístit do jednotlivých prostor a vytvořit tak ucelenější představu o měšťanském domě a jeho vybavení.

Díky studiu několika desítek netolických inventářů vyšlo najevo, že v průběhu šedesátých let 18. století došlo ke změně struktury jednotlivých soupisů. Místo sepisování majetku podle jednotlivých místností se začaly předměty dělit na základě druhově – materiálového hlediska. Úvodní formulace zůstala zachována. Po ní následoval soupis jednotlivých gruntů s polnostmi a rybníky, hotovosti a seznam aktivních a pasivních dluhů. Další část se týkala hmotné pozůstalosti. Ta byla rozdělena podle druhu a ceny. Nejprve byly zapsány předměty ze zlata a stříbra – pokud se v domácnosti nacházely, následovaly předměty z cínu, mědi, dřevěný nábytek a nářadí či náčiní potřebné k živnosti, dále seznamy knih a obrazů – opět ve vybraných případech. Téměř ve všech bylo obsaženo několik kusů šatstva či množství látek.

²¹ SOkA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 100, pozůstalostní inventář po Justýně Šulcové. Inventář je přepsán do současné podoby spisovné češtiny pro jednodušší porozumění a interpretaci.

Ke konci inventáře byl umístěn soupis obilí a mouky a uzavřen byl inventarizací dobytka a jiných hospodářských zvířat, např. slepic.

Z celkového souboru 71 inventářů, prostudovaných pro potřeby této práce, byly seznamy obrazů zaznamenány celkem ve 43 pozůstalostech, tj. 61 % z celkového množství zkoumaných inventářů, se kterými bylo následně pracováno. Již bylo naznačeno, že městský archiv Netolice je zachovalý natolik, že by bylo zajímavé a přínosné pokračovat v dalším studiu, zkoumané období rozšířit a pokud to výpovědní hodnota pramenů dovolí, pokusit se sledovat výskyt obrazů a případnou proměnu jejich témat v dlouhé epoše *longue durée*.

IV. Město Netolice

Netolice v 18. století patřily do správy Schwarzenberského rodu. Byly spravovány vrchním hejtmanem sídlícím v Českém Krumlově, tudíž spadaly do oblasti českokrumlovského vévodství.²² Historie města ovšem sahá již do doby raného středověku – konkrétně do 10. století. Dokonce se o něm zmiňuje i Kosmas ve své kronice, což je považováno za první zmínku o městě.²³ V průběhu staletí patřilo město pod správu několika významných šlechtických rodů a institucí. Nejprve bylo majetkem rodu Přemyslovců a ve 13. století spadalo do správy kláštera ve Zlaté Koruně. Konec tohoto století nebyl pro Netolice přínosný – byly z velké části zdevastovány rodem Vítkovců. Dalšími majiteli byli příslušníci rodu Rožmberků, díky kterým bylo město obnoveno a byl umožněn jeho velký rozkvět. Několik let po vymření rožmberského rodu přešla správa města k Eggenberkům. Konečně do rukou Schwarzenbergů se město dostalo po roce 1719, kdy rod předchozích vlastníků vymřel.

Ve vybraném období bylo v tomto jihočeském městě zachyceno 161 měšťanských domů.²⁴ Důležité bylo umístění domu v rámci urbanistické struktury města. Platilo pravidlo, že movitější měšťan vlastnil dům blíže náměstí a chudší část obyvatel byla situována v okrajových částech. Jana Krejčová ve své diplomované práci, kterou věnovala též studiu města Netolice, vytvořila topografii tohoto města a na základě studia trhových knih se pokusila přiřadit i majitele jednotlivých domů.²⁵ V některých pozůstalostních inventářích se právě objevují i zmínky o vlastnictví a hodnotě domu, případně i o jeho odkázání.²⁶ Tyto informace se zpravidla uváděly hned po úvodní formulaci inventáře. Ve městě byly dochovány též dva kostely. Jedním z nich je kostel Nanebevzetí Panny Marie. Druhým kostelem je románsko-gotický kostel sv. Václava.

²² Historii města Netolice se zabývala celá řada vědeckých pracovníků a historiků - Theodorik Antl, *Dějiny města Netolic*, Třeboň 1903; Václav Starý - Vladimír Hůna - Jana Trajerová (edd.), *Netolice. Sborník příspěvků k dějinám města a muzea*, Netolice 1979; Václav Starý, *Z dějin města Netolic*, Netolice 1979; Idem, *Netolice od A až do Ž*, Netolice 1993; Idem, Příspěvek k dějinám kostela Nanebevzetí Panny Marie v Netolicích v 17. století, in: František Kubů (ed.), *Zlatá stezka. Sborník Prachatického muzea 15*, 2008, s. 93 – 103; Idem, K dějinám kostela Sv. Jana Křitele v Netolicích, *Ibidem*, s. 266 – 274; Idem, *Návštěva Švédů v Netolicích v roce 1648*, *Ibidem*, s. 275 – 282;

²³ „*Jeho knížectví mělo tyto hranice: na západ proti Čechám potok Surinu a hrad, ležící na hoře, jež se jmenuje Oseka, při řece Mži. Rovněž na jižní straně proti Němcům tyto pomezí hrady: Chýnov, Důdleby a Netolice až doprostřed hvozdu...*“ - Marie Bláhová – Karel Hrdina (edd.), *Kosmas. Kronika Čechů*, Praha 2011, s. 62.

²⁴ Aleš Chalupa – Marie Lišková (edd.), *Tereziánský katastr český*, Praha 1966, s. 248.

²⁵ Blíže J. Krejčová, *Domácnosti* (pozn. 1), s. 16.

²⁶ Např. SOKA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelém Františku Denkovi.

Významnou stavbou bývala kaple sv. Jana Nepomuckého, která byla na konci 18. století zrušena vlivem josefínských reforem a prodána byla movité měšťanu Janu Akcentovi.²⁷

Velký počet domácností byl zaměřen na zemědělství a řemeslnou výrobu. Odpovídá tomu i zařazení města v rámci práce historika Pavla Bělina, který se věnoval městům a jejich vývoji v 18. století a osvíceneckým reformám.²⁸ Ze zkoumaných inventářů je možno v některých případech vyčíst, jaké profesi se zesnulý měšťan či měšťanka věnovali. U jiných bylo potřeba využít i další dochované písemné prameny. Přínosné bylo zejména studium matrik zemřelých a oddaných, které jsou uloženy ve Státním oblastním archivu Třeboň.²⁹ Z velké většiny tedy byla profese určena a je jednou ze sledovaných veličin při hodnocení výskytu obrazů v jednotlivých domácnostech a jejich kulturní úrovni.

²⁷ Podrobněji např. František Mareš – Jan Sedláček, *Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do polovice 19. století. XXXVIII. Politický okres prachatický*, Praha 1913, s. 152 – 169, 178.

²⁸ Pavel Bělina, *Česká města v 18. století a osvícenské reformy*, Praha 1985.

²⁹ SOA Třeboň, Sběrka matrik, Děkanský úřad Netolice, Matrika zemřelých 1725 – 1770; tamtéž, Matrika oddaných 1725 – 1784. V současné době jsou již tyto prameny digitalizovány:

Matrika zemřelých - <https://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=3&id=5804&page=1&search=Netolice&sst=1&dates=&searchtype=2&searcharch=&allwords>; Matrika oddaných - <https://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=3&id=5806&page=1&search=Netolice&sst=1&dates=&searchtype=2&searcharch=&allwords>.

V. Obrazy v pozůstalostních inventářích

V 18. století téměř dvě třetiny obyvatel Netolic ve svých domech měli pověšený či vystavené obrazy a vytvářely si tím své osobní soukromé malé obrazárny. Tato tendence ale původně nevznikla ve městech samotných. Byla sem přenesena z vyšších šlechtických vrstev. Díky vertikálnímu kulturnímu transferu se stejně jako řada dalších tendencí a novot přenášela vůle hromadit umělecká díla z nejbohatších vrstev a postupně se přes měšťanskou společnost dostávala i do venkovského prostoru samozřejmě s jistým časovým odstupem.

Počátky sběratelství či vytváření obrazových kolekcí zasadil historik Zdeněk Hojda do doby 16. století. Prvotními sbírkami byly významné sbírky a obrazárny na Pražském hradě či galerie pernštejnsko-lobkovická nebo rožmberská. Neopominutelnou inspirací byl v následujícím století bezpočet děl v rudolfínské obrazárně.³⁰ Inspirací se tedy stávala kulturní úroveň těch nejvýznamnějších rodů své doby. Je nutné mít neustále na paměti, že až na vybrané výjimky byly měšťanské prostředky o dost skromnější. Právě finance a jejich množství tvořily základní rozdíl mezi šlechtickým prostředím a prostředím měšťanským. Zároveň byla diametrální odlišnost mezi pražským měšťanstvem a obyvateli menšího města, jakým Netolice beze sporu byly. To připouští i Hojda a zmiňuje, že v průběhu konce 16. a v 17. století byly hlavními objednateli obrazů městské rady, cechy a různá bratrstva spíše než jednotliví měšťané.³¹ K většímu rozvoji sběratelství ve městech docházelo až ke konci 17. století a zejména v průběhu 18. století. I z tohoto důvodu bylo vybráno 18. století, kdy se v inventářích objevuje více záznamů o vlastnictví obrazů.

Předkládaná bakalářská práce byla vytvořena na základě studia pozůstalostních inventářů města Netolice. Detailnímu studiu bylo podrobena několik desítek pozůstalostí – přesně 71 inventářů. Ve 46 z nich byly objeveny záznamy týkající se sledované problematiky výskytu výtvarného umění v domácnostech měšťanů. Forma zápisu byla velmi odlišná. Například pozůstalostní inventář po zemřelém měšťanu Václavu Pobřislovi kromě jiných uvádí „obraz sv. Barbory za sklem s černým

³⁰ Hojda, Výtvarná díla (pozn. 12), s. 44.

³¹ Ibidem, s. 46. Citovaná práce Zdeňka Hojdy je velmi přínosná i díky detailnímu přiblížení práce s pozůstalostním inventářem. Pro svoji studii si vybral inventáře z rozmezí let 1627 – 1740. Stejně jako u netolických inventářů je možno sledovat ustálenou podobu soupisů pozůstalostí po zemřelých měšťanech a měšťankách. Starší inventáře, stejně jako v jižních Čechách, byly sepsány podle místností. Později se přistoupilo k sepsání majetku podle druhu, materiálu a funkce.

*rámcem.*³² Díky tomu, že inventář je psaný podle místností, je možno určit, že tento obraz visel v „*hořejším pokoji*“ spolu s dalšími obrazy světců, sv. Anny, sv. Jana Nepomuckého, atd. Naopak se objevují i velmi strohé záznamy omezující se pouze na konstatování počtu obrazu a jejich stavu – „*3 obrazy starý v rámci.*“³³

V. 1. Výskyt obrazů, jejich počet a umístění

Každý ze 46 inventářů obsahující seznamy obrazů byl prozkoumán a kriticky zhodnocen. Jak již bylo naznačeno, jednotlivé záznamy se liší nejen popisem, ale i tím jestli byl inventář sepsován systematicky podle místností či podle druhově – materiálního rozdělení. Na základně zjištěných informací byla vypracována statistická zhodnocení sledovaných veličin, která jsou patrná z příložených tabulek.

Při studiu pramenů bylo zaznamenáno celkem 437 obrazů v různé formě záznamu. Ani počet obrazů nebyl ve všech inventářích stejný. Nejméně obrazů bylo zaznamenáno v domácnosti Martina Nusbaumba.³⁴ Šlo pouze o „*1 obraz sv. Trojice.*“ Nejvíce obrazů vlastnil Tomáš Kaňka – celkem 51 různých vyobrazení.³⁵ Domácnosti byly rozděleny do pěti skupin podle počtu obrazů. Do první skupiny spadají inventáře, které obsahovaly pět nebo méně obrazů. Tato skupina byla nejpočetnější, tvořena celkem 17 inventáři (40 %).³⁶ Druhou skupinou jsou inventáře s 10 a méně obrazy. Zastoupení je méně než poloviční – jen 8 pozůstalostních inventářů.³⁷ Následuje skupina s maximálně 15 obrazy. Ani tato část není velmi početná, obsahuje 9 inventářů, což znamená 21 % z 43 zkoumaných inventářů.³⁸ Ještě méně jich je ve čtvrté skupině s 20 a méně obrazy – pouhých 6 pozůstalostí.³⁹ Nejméně početná skupina pozůstalostní inventářů je pátá skupina. Jejimi reprezentanty jsou pouze tři pozůstalostní inventáře - Tomáše Kaňky (51 obrazů), Jana Lešetického (26 obrazů) a Matěje Šulce (26 obrazů).⁴⁰ Pokud se vydělí celkový počet obrazů (437) s počtem pozůstalostních

³² SOKA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 101, pozůstalostní inventář po zemřelém Václavu Pobříslvi.

³³ Ibidem, kart. 108, pozůstalostní inventář po zemřelém Jakubu Chrást'naském.

³⁴ Ibidem, kart. 105, pozůstalostní inventář po zemřelém Martinu Nusbaumovi.

³⁵ Ibidem, kart. 104, pozůstalostní inventář po zemřelém Tomáši Kaňkovi.

³⁶ Např. Ibidem, kart. 100, pozůstalostní inventář po zemřelém Mikuláši Michálkovi.

³⁷ Např. Ibidem, kart. 103, pozůstalostní inventář po zemřelém Františku Ignáci Křesťánkovi.

³⁸ Např. Ibidem, kart. 105, pozůstalostní inventář po zemřelé Tereze Debojové.

³⁹ Např. Ibidem, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelém Antonínu Břečkově.

⁴⁰ Ibidem, kart. 104, pozůstalostní inventář po zemřelém Tomáši Kaňkovi; Ibidem, kart. 105, pozůstalostní inventář po zemřelém, Janu Lešetickém; Ibidem, kart. 107, pozůstalostní inventář po zemřelém Matěji Šulcovi.

inventářů (43) vyjde průměrný počet obrazů na jednu domácnost. Tento průměr tvoří jen 10 obrazů.

Tabulka č. 1

Rozdělení inventářů podle počtu obrazů

Počet obrazů	Počet inventářů	Procenta (% z 43 inventářů)
≤ 5	17	40
≤ 10	8	18
≤ 15	9	21
≤ 20	6	14
> 20	3	7
Celkem	43	100

Kromě fyzického počtu jednotlivých obrazů je možno zkoumat i jejich umístění v rámci jednoho domu. Toto rozdělení je možné na základě rozboru skupiny inventářů sepsaných systematicky po místnostech. Z celkového počtu 43 inventářů bylo podle místností vedeno 18 soupisů (tj. přibližně 42 %) s 186 obrazy. Jak ale vypadal měšťanský dům v 18. století v Netolicích? Odpověď je opět obsažena v pozůstalostních inventářích. Na základě dřívějšího studia lze říci, že většina netolických měšťanských domů byla podsklepena, měla přízemí a první patro.⁴¹ Přízemí bylo rozděleno do několika místností. Byla zde dílna, domovní světnice, dolejší pokoj, malá či přední světnice. Schody vedly obyvatele do prvního patra, kde se nacházelo několik pokojů. Nejdůležitější z nich byl hořejší pokoj, někdy nazýván jako světnice, kde byly uloženy nejcennější předměty. S ním sousedil malý pokojíček a v jeho blízkosti bývala i nezbytná komora. K zadní části domu přiléhaly hospodářské budovy – stáje, maštale a stodoly. V nich byl ustájen dobytek a koně, kdežto ve stodolách se skladovalo např. seno a sláma. Měšťanský dům v této době byl spojením minimálně dvou sfér – sféry s obytnou funkcí a sféry sloužící k provozu krámu či řemesla, které zajišťovalo obživu obyvatel domu.

⁴¹ Zde vycházím z dřívějšího studia netolických pozůstalostních inventářů – viz Krejčová, *Domácnosti* (pozn. 1); Pilná, *Kultura* (pozn. 1).

V 18 inventářích sepsaných podle jednotlivých místností se objevilo několik pokojů z předchozího výčtu. Téměř v každém seznamu bylo popsáno více místností s obrazy. Příkladem takového inventáře je soupis pozůstalosti po Justýně Šulcové.⁴² V jejím inventáři se objevuje celkem sedm místností – „*přední světnice, sklípek, domovní síň, světnice, dolejší sýpka, hořejší sýpka a pivnice.*“ Obrazy se ovšem objevují pouze ve třech z těchto pokojů. Konkrétně v přední světnici byly zaznamenány dva obrazy, v domovní síni pouze jeden obraz a ve světnici jich bylo zaevidováno šest. Stejný průzkum byl proveden i u zbylých 17 inventářů. Nejčastěji se v inventářích objevovala *světnice* (celkem 8x). Dohromady zde bylo zachyceno největší množství obrazů. Společně s nimi se ve světnici nacházely předměty jako stoly, lavice, židle, sesle, popř. almary.⁴³ Kromě prostého názvu světnice se objevovaly i různé jiné varianty. V *malé světnici*, která byla uvedena pouze třikrát, bylo nashromážděno 20 obrazů, atd. Dalším častým pokojem s výskytem obrazů byl nepochybně pokoj. Nejvíce se opakoval hořejší pokoj, tedy nejdůležitější místnost s jistým reprezentativním charakterem. V inventářích byl zapsán pouze 4x, ale umístěno v těchto hořejších pokojích bylo celkem 38 obrazů.⁴⁴ Kromě nich se v takových pokojích objevují truhly s cennostmi v podobě pozlacených stříbrných konviček, lžiček, peněžní hotovosti, mnoho nádobí, svícny a dřevěný nábytek.⁴⁵

Zcela ojedinělým je záznam popisující „*in oratorio*“ na zahrádce. Objevil se v inventáři po zemřelé Rosalii Gvolhingerové.⁴⁶ Jednalo se o soukromou modlitebnu v prostorách zahrady přiléhající k domu Gvolhingerové. Oratorium bylo vyzdobeno 10 obrazy s náměty světců a světic, např. sv. Jan Nepomucký, sv. Prokop, obrazem Panny Marie bolestné a byly zde umístěny tři sochy – Panny Marie a sv. Jany, sv. Floriána a sv. Anny. Dovybaveno bylo klekátky a svícny. Rosalie Gvolhingerová patřila do skupiny movitých měšťanů. Svým majetkem se jí mohl rovnat zmiňovaný Tomáš Kaňka nebo Jan Lešetický. V žádném jiném soupisu pozůstalosti se oratorium neobjevuje. Nelze ovšem s jistotou říci, že se v žádné jiné zahradě podobné modlitebny nenacházely. Mohlo se stát, že by je komise zapomněla připsat, přestože se jedná o dosti

⁴² SOkA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 100, pozůstalostní inventář po zemřelé Justýně Šulcové.

⁴³ Např. Ibidem, kart. 100, pozůstalostní inventář po zemřelém Mikuláši Michálkovi.

⁴⁴ Např. Ibidem, kart. 101, pozůstalostní inventář po zemřelém Václavu Pobříslovi.

⁴⁵ Pozlacené stříbrné předměty se nevyskytovaly ve všech domácnostech, ale byly majetkem těch nejbohatších měšťanů, kterým byl např. Tomáš Kaňka. Ibidem, kart. 104, pozůstalostní inventář po zemřelém Tomáši Kaňkovi.

⁴⁶ Ibidem, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelé Rosalii Gvolhingerové.

neopomenutelný prostor. Popřípadě mohlo dojít k vypuštění při přepisování inventáře do městské knihy.

Tabulka č. 2

Typy místností a počet obrazů

Místnost	Počet inventářů	Počet obrazů
Světnice	8	46
Hořejší pokoj	4	38
Malá světnice	3	20
Domovní síň	3	5
Malý pokojíček	2	29
Přední světnice	2	4
Dolejší pokoj	1	17
Velký pokoj	1	17
In oratorio na zahrádce	1	10
Celkem	x ⁴⁷	186

V tabulce jsou uvedeny i další místnosti, kde byly obrazy pověšeny či vystaveny. Průzkum ukázal, že se obrazy nevyskytovaly v komorách, ve sklepech, na půdách, atd. Možným vysvětlením je to, že tyto prostory byly určeny ke skladování nádobí, náčiní, nářadí nebo zásob potravin. Odkládaly se sem i již použité věci, které přestaly sloužit svému účelu, nebo byly nějakým způsobem poničené či staré. Obrazy byly umístřovány do soukromých pokojů, kde se pomalu hromadily a vytvářely více či méně skromné měšťanské obrazárny.

Řada zápisů v inventářích se zmiňuje o podobě, zpracování, velikosti a stáří obrazů. V současné době je zcela nemožné dohledat konkrétní obraz a přiřadit ho danému popisu v inventáři, proto je výzkum v Netolicích opět odkázán na písemné prameny. Z velké části se jednalo o malby, jak bylo uvedeno i v soupisech, např. *obraz*

⁴⁷ Jelikož se v některých inventářích objevilo více místností než jen jedna, neodpovídá celkový počet inventářů (18) zachyceným místnostem.

sv. *Vojtěcha malovanéj v černém rámcí*.⁴⁸ Obrazy se dají dělit podle několika aspektů. Prvním z nich je materiál, na kterém jsou obrazy namalovány. V netolických inventářích se objevují celkem čtyři typy materiálu – papír, pergamen, plátno a sklo.⁴⁹ Papírové obrázky se objevují v inventáři Alžběty Dumontové, pergamenové v pozůstalosti Františka Pfeffera a plátěné obrazy vlastnil František Ignác Křesťánek.⁵⁰ Kromě materiálu se dá u některých obrazů určit, zda se jedná o obrazy s rámem či bez rámu (v inventářích hojně používané slovo *rámec*). Právě to, na jakém podkladu byl obraz namalován, hrálo velkou roli při určování ceny. Ta se pohybovala v rozmezí od dvou zlatých po tři krejcarey. Nejdražšími byly obrazy, které byly namalované na plátně, a nejlevnější byly papírové obrázky.⁵¹ V některých případech zarámovaných obrazů byla uvedena i barva rámu. Nejběžněji se používala barva černá, následovala modrá, žlutá a bílá. V jednom případě byl rám dokonce pozlacený.⁵² Inventáře oznamují, že některé obrazy byly zasklené.⁵³ Pokud obraz nebyl zasklený, v inventářích to nijak blíže určeno není. K doplnění stavu bývá často uveden rozměr obrazů. Bohužel se nedochovaly přesné rozměry pouze slovní hodnocení. Nejčastěji se objevovali obrazy malé, menší či maličké, které většinou nebyly detailněji popsány. Další měrovou hodnotou byl pojem střední nebo prostřední. U pouhých 17 exemplářů bylo uvedeno, že se jedná o rozměrově větší obrazy. Zachovalost a stáří obrazu bylo zhodnoceno pouze slovem „*starý*“.

Pro lepší představu je připojena tabulka s inventarizačními daty týkající se obrazů. Tabulka č. 3 obsahuje soupis všech zjištěných charakteristik rozdělených do logických skupin. Na základě studia písemných pramenů nelze konkrétněji určit stav, charakteristiku a vlastnosti obrazů shromažďovaných v netolických měšťanských domácnostech.

⁴⁸ SOkA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 100, pozůstalostní inventář po zemřelé Justýně Šulcové.

⁴⁹ Ibidem, kart. 101, pozůstalostní inventář po Alžbětě Dumontové; Ibidem, kart. 104, pozůstalostní inventář po zemřelém Františku Pfefferovi; Ibidem, kart. 103, pozůstalostní inventář po zemřelém Františku Ignácovi Křesťánkovi; Ibidem, kart. 104, Pozůstalostní inventář po Rozině Podlešákové.

⁵⁰ Jde o již zmiňovaný pozůstalostní inventář po zemřelém Tomáši Kaňkovi. Pozlacený rám měly čtyři obrazy, z nichž jeden byl podobiznou Panny Marie. Ostatní byly bez bližšího určení.

⁵¹ Krejčová, *Domácnosti* (pozn. 1), 59.

⁵² SOkA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 101, pozůstalostní inventář po zemřelém Václavu Pobříslvi.

Tabulka č. 3

Stav a vlastnosti obrazů

Materiál	Počet obrazů
Papír	12
Pergamen	18
Plátno	24
Sklo	3
Velikost	
Menší	77
Střední	15
Velké	17

Rám	Počet obrazů
s rámem	19
S modrým rámem	3
S černým rámem	8
Se žlutým rámem	5
S bílým rámem	2
Pozlacený rám	4
Bez rámu	7
Za sklem	78
Starý	13

V. 2. Tématika obrazů

Dalším záměrem studia pozůstalostních inventářů města Netolice je zachycení tematické skladby obrazů. Z celkového počtu 437 obrazů byly určeny náměty u 224 z nich, tj. cca 51 %. Jednoznačně převažují motivy s náboženskou tematikou. Náměty byly rozdělené do skupin podle provázanosti motivů. Z těchto skupin je nejrozšířenější ta, která zahrnuje zobrazení světců a světic. Celkem bylo nalezeno 124 obrazů. Další početnou skupinu tvoří různé typy zobrazení Panny Marie a některé scény z jejího života, např. Zvěstování. Tato druhá skupina čítá soubor 63 obrazů. Třetí skupina se dotýká postavy Ježíše Krista, křížifixu, skupin postav, jimž Kristus vévodí, a některých výjevů z pašijí. Obsahuje celkem 46 vyobrazení. Objevila se i další témata, která jsou uvedena v tabulce č. 6 – zobrazení sv. Otce, anděla strážného a archanděla Michaela.

Nejpočetnější skupinu obrazů tvoří vyobrazení světců a světic. Na 124 obrazech je zobrazeno celkem 32 svatých, z toho je 9 světic a 23 světců. Jak je patrné, že některá z vyobrazení se opakují. Nejčetnějším obrazem je podoba svatého Jana Nepomuckého. Tento mučedník bývá zpodobněn jako kněz v rochetě a s pěti hvězdami kolem hlavy. V rukou většinou drží palmovou ratolest jako symbol mučednické smrti a zmenšený

krucifix.⁵⁴ S největší pravděpodobností je možné tvrdit, že i v prostředí Netolic byl sv. Jan Nepomucký zobrazován v této ustálené podobě. Otázkou, která vyvstává u každého vyobrazení, je, proč zrovna tento světec či světice byli umístěni v měšťanské domácnosti. Některý výběr postav jasné vysvětlení nepodává. U postavy Jana Nepomuckého se ale nabízejí rovnou dva důvody. Na předchozích stránkách této bakalářské práce již bylo uvedeno, že jeden z kostelů, které se nacházely ve městě Netolice, byl zasvěcen právě tomuto světcovi.⁵⁵ Patronace nad městským kostelem a i každoroční výroční poutě, které se konávaly, mohly zapříčít poměrně vysoký výskyt obrazů tohoto patrona v netolických domácnostech.

Druhým důvodem mohlo být silné ovlivnění kultem svatého Jana Nepomuckého, který v průběhu 18. století nabíral na své intenzitě. Všechna 16 zobrazení je zaznamenáno v inventářích, které pocházejí z časového rozmezí let 1734–1781. Mají alespoň krátký časový odstup od roku 1729, kdy byl Jan Nepomucký kanonizován.⁵⁶ Poslední zobrazení, které se týká tohoto světce, je právě z roku 1729, ale nenes podobu světce. Na obraze je zachycen jazyk Jana Nepomuckého.⁵⁷ Právě jazyk je nejcennější relikvií spojovanou s tímto svatým mužem. Podle dochovaných záznamů byl nalezen v roce 1719, při otevírání světcova hrobu v chrámu sv. Víta v Praze.⁵⁸ V současné době se zjistilo, že se nejednalo o jazyk, ale o mozkovou tkáň. Jazyk je s Janem spojován i díky přetrvávající legendě o jeho mlčenlivosti a zachování zpovědního tajemství.

Druhým nejčastějším výjevem je zobrazení sv. Anny. Svatá Anna bývá zpodobněna jako důstojná žena s dlouhým pláštěm či šatem, který je přepásaný.⁵⁹ Byla to matka Panny Marie, která se s ní jako mladá dívka zobrazuje na mnoha výjevech ze života sv. Anny, známých z apokryfních evangelií.⁶⁰ Bohužel v případech netolických inventářů nebyla zachycena bližší podoba námětu obrazu, zda šlo pouze o postavu sv. Anny či složitější kompozici. Bezpochyby zajímavé jsou dva obrazy, které

⁵⁴ Věra Remešová, *Ikonografie a atributy svatých*, Praha 1991, s. 31.

⁵⁵ Kostel byl zrušen až v roce 1788: Mareš – Sedláček, Soupis (pozn. 27), s. 178.

⁵⁶ Jan Royt, Sv. Jan Nepomucký, in: Mojmir Horyna et al., *Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře*, Telč 2010, s. 46.

⁵⁷ SOKA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 101, pozůstalostní inventář po zemřelém Václavu Pobříslvi.

⁵⁸ Royt, Sv. Jan (pozn. 56), s. 44.

⁵⁹ Remešová, *Ikonografie* (pozn. 54), s. 10.

⁶⁰ K různým podobám výjevů týkajících se sv. Anny blížeji: Jan Royt, *Slovník biblické ikonografie*, Praha 2006, s. 29 – 31.

znázorňují ruku této světice nejspíše se žehnajícím gestem.⁶¹ V dochovaném dřevorytu, který byl otištěn ve studii Rudolfa Janovského v časopise *Český lid*, je znázorněna taktéž žehnající ruka sv. Anny.⁶² Jedná se o Štípský poutní dřevoryt, který zachycuje i krátkou modlitbu: „... že všem, kteří tvou svatou ruku ctí a tebe za pomoc žádají budou, že všem, jak v tělesných, tak v duchovních potřebách k pomoci přispěje ... tuto svatou ruku líbám, též svatě požehnání od sebe žádám a skrze ruce anděla strážce mého tobě obětuji. Amen.“ Není vyloučené, že obrazy rukou v netolických inventářích nepocházejí také z nějaké anenské pouti. Sv. Anna je patronkou matek, dobrého porodu, ale je také patronkou horníků, mlynářů truhlářů, tkalců, krejčí, atd. Několik inventářů s výskytem daného obrazu patřilo měšťankám a mezi určenými profesemi měšťanů se opravdu nachází krejčí či tkalci.⁶³ Aniným manželem byl sv. Jáchym. I jeho podoba byla zachycena v jednom z inventářů.⁶⁴ Ani u něho není uvedena bližší charakteristika obrazu, pouze je zaznamenán jeho výskyt.

Na osmi obrazech se objevuje podoba sv. Josefa.⁶⁵ Nebyla zjištěna žádná bližší specifikace, která by pomohla blížeji určit, o kterého Josefa se jedná. S největší pravděpodobností ale jde o sv. Josefa, manžela Panny Marie a pěstouna Páně. Dá se předpokládat, že se jedná o jeho vlastní podobizny bez účasti další osoby. Josef bývá totiž obvykle zobrazován s Pannou Marií či Ježíšem. Při záznamu by tato skutečnost byla zachycena vzhledem k tomu, o jak důležité postavy se jedná. Atributem Josefa bývá tesařské nářadí, popř. rozkvetlá hůl.⁶⁶ Motiv sv. Josefa stejně tak i celé svaté rodiny byl v netolických inventářích poměrně běžný vzhledem k počtu podobizen ostatních svatých. Do okruhu svatých řadících se do blízkého okolí Ježíše Krista by náležel i sv. Jan Křtitel a sv. Máří Magdalena.⁶⁷ Četnost těchto obrazů je již nižší. Sv. Jan Křtitel, zobrazovaný v kůži, s beránkem a holí zakončenou křížem, je vyobrazen na čtyřech obrazech. Sv. Máří Magdalena je zobrazena na pěti malbách. Další skupinou

⁶¹ Např. SOKA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 107, pozůstalostní inventář po zemřelém Matěji Šulci.

⁶² Rudolf Janovský, Domácí průmysl na Holešovsku. Se 12 obrázky, *Český lid* 29, 1929, s. 220.

⁶³ Ibidem, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelém Františku Denkovi. František byl svým povoláním krejčí.

⁶⁴ Ibidem, kart. 101, pozůstalostní inventář po zemřelém Václavu Pobřislvi.

⁶⁵ Ibidem, kart. 103, pozůstalostní inventář po zemřelé Kateřině Brichtové.

⁶⁶ Remešová, Ikonografie (pozn. 54), s. 34.

⁶⁷ Obraz s Janem Křtitelem byl nalezen v inventáři Vojtěcha Pauera – Ibidem, kart. 107, pozůstalostní inventář po zemřelém Vojtěchu Pauerovi. Jedním z inventářů čítající obraz sv. Máří Magdalény je pozůstalost Antonína Břečky – Ibidem, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelém Antonínu Břečkovi.

svatých, která by k sobě logicky náležela, jsou apoštolové. Zachyceno jich je pouze pět: Matěj (1x), Marek (1x), Pavel (3x), Petr (2x) a Tomáš (1x).⁶⁸

Kromě svatého Jana Nepomuckého jsou v inventářích zachyceni i jiní významní čeští zemští patroni. Prvním z nich je český kníže, svatý Václav.⁶⁹ Jedná se o předního českého světce, který byl zabit na popud vlastního bratra v roce 929 nebo 935 ve Staré Boleslavi.⁷⁰ Oděn bývá ve zbroji a v ruce drží korouhev, praporec s orlicí.⁷¹ Celkem se objevil ve třech inventářích. Ani jeden z nich nenaznačuje přesné vyobrazení tohoto světce či jeho atributy. Dalším zemským patronem v netolických inventářích je sv. Vojtěch. Prostý zápis oznamující přítomnost světceva obrazu v domácnosti byl uveden pouze jednou.⁷² Stejná situace se opakuje i v případě posledního zemského patrona zachyceného netolickými soupisy – sv. Prokopa. Podobizna není nijak popsána a opět se jedná o prosté oznámení někdejšího vlastnictví.⁷³

Třetí nejčastěji se opakující postavou ve skupině obrazů s tematikou svatých je vyobrazení sv. Barbory.⁷⁴ Na celkem deseti obrazech byla zachycena tato patronka, která měla chránit všechny, kteří pracovali se střelným prachem a střelnými zbraněmi, zejména to byla patronka havířů, dělostřelců a pyrotechniků.⁷⁵ Mezi zkoumanými netolickými měšťany nebyl objeven žádný, který by vykonával tuto profesi. Výskyt podobizen této světice ale mohl mít i jiný význam. Je zařazena mezi 14 svatých pomocníků a je uctívána jako ochránkyně před náhlou či bolestnou smrtí. Je tudíž patronkou dobré a spravedlivé smrti, která byla pro člověka žijícího v 18. století velmi důležitá. Podle legendy se před svojí smrtí modlila za kající se hříšníky a odtud pramení její poselství coby přímlyvkyně za šťastnou hodinku smrti.⁷⁶

⁶⁸ Např. Ibidem, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelém Františku Denkovi (sv. Matěj); Ibidem, kart. 101, pozůstalostní inventář zemřelé Alžbětě Dumontové (sv. Marek); Ibidem, kart. 109, pozůstalostní inventář po zemřelém Josefu Chrástanském (sv. Petr a sv. Pavel); Ibidem, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelém Antonínu Břečkovi (sv. Tomáš).

⁶⁹ Ibidem, kart. 109, pozůstalostní inventář po zemřelé Františce Mollerové.

⁷⁰ Stará Boleslav se díky tomuto skutku stala jedním z nejdůležitějších českých poutních míst.

⁷¹ Remešová, Ikonografie (pozn. 54.) s. 54.

⁷² SOkA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 101, pozůstalostní inventář po zemřelé Justýně Šulcové.

⁷³ Ibidem, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelé Rosalii Gvolhingerové.

⁷⁴ Např. Ibidem, kart. 106, pozůstalostní inventář po zemřelém Janu Holém.

⁷⁵ James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 70.

⁷⁶ Remešová, Ikonografie (pozn. 54), s. 13.

Sedmkrát se objevuje hned několik světců. Prvním z nich je sv. Antonín – opět bez bližšího určení.⁷⁷ Nabízí se dvě nejčastější postavy se shodným jménem, tj. sv. Antonín Veliký a sv. Antonín Paduánský. Naopak dalším světce je sv. Florián, u kterého je jednoduché určit jeho konkrétní totožnost.⁷⁸ Florián je ochráncem proti ničivému ohni a patronem všech profesí s ohněm spojených.⁷⁹ Posledním častěji se opakujícím jménem je sv. František. I zde se nabízí několik možností. Ve dvou případech bylo určeno, že se jedná o sv. Františka Xaverského, jednoho z největších misionářů.⁸⁰ Ze zbylých sedmi vyobrazení bylo třikrát uvedeno přízvisko Serafínský, které odkazuje k postavě sv. Františka z Asisi, zakladatele františkánského řádu.⁸¹ Zbylé 4 obrazy nelze blížeji určit.

Poslední skupinou jsou světci a světice, které se objevují jednou až třikrát. Patří mezi ně sv. Bernard (3x) a sv. Martin (2x).⁸² Dále se objevuje sv. Agnes, sv. Apolena, sv. Dominik, sv. Helena, sv. Jiří, sv. Kateřina, sv. Sebastián, sv. Terezie, sv. Vavřinec a sv. Voršila.⁸³ Tito světci a světice jsou zobrazeni pouze na jednom obrazovém exempláři. Následuje tabulka s abecedně seřazenými světci a počtem obrazů, na kterých jsou vyobrazeni.

⁷⁷ SOkA Prachatice, AM Netolice, kart. 106, pozůstalostní inventář po zemřelém Janu Michalu Reitterovi.

⁷⁸ Např. Ibidem, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelém Františku Švichovi.

⁷⁹ Remešová, Ikonografie (pozn. 54), s. 23.

⁸⁰ Např. SOkA Prachatice, AM Netolice, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelé Rosalii Gvolhingerové.

⁸¹ Např. Ibidem, kart. 103, pozůstalostní inventář po zemřelé Kateřině Brichtové.

⁸² Např. Ibidem, kart. 101, pozůstalostní inventář po zemřelé Alžbětě Dumontové (sv. Bernard); Ibidem, kart. 106, pozůstalostní inventář po zemřelém Ignáci Brožkovi (sv. Martin).

⁸³ Ibidem, kart. 101, pozůstalostní inventář po zemřelé Alžbětě Dumontové (sv. Agnes); Ibidem, kart. 100, pozůstalostní inventář po zemřelé Justýně Šulcové (sv. Apolena); Ibidem, kart. 107, pozůstalostní inventář po zemřelém Matěji Šulcovi (sv. Dominik); Ibidem, kart. 105, pozůstalostní inventář po zemřelém Janu Lešetickém (sv. Helena a sv. Sebastián); Ibidem, kart. 106, pozůstalostní inventář po zemřelém Ignáci Brožkovi (sv. Jiří); Ibidem, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelém Václavu Reiterovi (sv. Kateřina a sv. Terezie); Ibidem, kart. 108, pozůstalostní inventář po zemřelém Tomáši Nachtlingerovi (sv. Vavřinec); Ibidem, kart. 101, pozůstalostní inventář po zemřelém Václavu Pobříslvi (sv. Voršila).

Tabulka č. 4

Přehled zobrazených světců a světic

	Počet obrazů (celkem 112)
Sv. Agnes	1
Sv. Anna	13+2
Sv. Antonín	7
Sv. Apolena	1
Sv. Barbora	10
Sv. Bernard	3
Sv. Dominik	1
Sv. Florián	7
Sv. František	7
Sv. František Xaverský	2
Sv. Helena	1
Sv. Jáchym	1
Sv. Jan Křtitel	4
Sv. Jan Nepomucký	16+1
Sv. Jiří	1
Sv. Josef	8
Sv. Kateřina	1
Sv. Marek	1
Sv. Martin	2
Sv. Máří Magdalena	5
Sv. Matěj	1
Sv. Pavel	3
Sv. Petr	2
Sv. Prokop	1
Sv. Sebastián	1
Sv. Terezie	1
Sv. Tomáš	1
Sv. Václav	3
Sv. Vavřinec	1
Sv. Vojtěch	1
Sv. Voršila	1

Neopomenutelnou skupinu vyobrazení tvoří různé ikonografické typy Panny Marie. Ty jsou v inventářích zachyceny celkem 63x, tj. 28 %. Mariánský kult byl velmi rozšířený, proto není divu, že i v netolických inventářích je tento motiv hojně zastoupený. Dokonce hlavní kostel byl zasvěcen Panně Marie, konkrétně se jedná o kostel Nanebevzetí Panny Marie. Tradice mariánských obrazů byla posílena zejména po tridentském koncilu, který probíhal mezi lety 1545–1563.⁸⁴ V Čechách byl mariánský kult podporován převážně Tovaryšstvem Ježíšovým, jezuity. Ti v Praze roku 1575 založili akademické mariánské bratrstvo při Klementinské koleji.⁸⁵ Kromě toho byla úcta k Panně Marii podpořena i obnovujícími se poutěmi.⁸⁶

Pokud by se počítal každý světec zvlášť, obsadila by postava Panny Marie automaticky první místo. Na druhém místě by byl svatý Jan Nepomucký, jehož obrazy tvoří 7 % z celého počtu identifikovaných maleb. Vyobrazení Panny Marie bylo rozděleno do několika kategorií. První kategorii tvoří zobrazení matky Páně bez jakéhokoli bližšího určení. V těchto případech byl v inventářích uveden pouze zápis „obraz Panny Marie.“⁸⁷ Druhou obširnou skupinu tvoří obrazy odkazující na konkrétní milostné obrazy Panny Marie. Třetí a zároveň poslední kategorie obsahuje námět Panny Marie Bolestné, Panny Marie s Ježíškem, Neposkvrněného početí Panny Marie, Zvěstování a „*Loučení s Pannou Marií.*“

První skupina je tvořena obrazy bez detailnějšího určení. Z jejich zápisů je parné, že se jedná o postavu Panny Marie, ale již není uvedena další zmínka, která by umožnila konkrétnější určení ikonografického typu. Z celkových 224 obrazů, u kterých bylo možné zjistit jejich tematiku, spadá do této skupiny 29 vyobrazení. V několika inventářích spadající svými záznamy do této skupiny se objevují i další obrazy Panny Marie – ale s bližším určením. Například v inventáři po zemřelé Alžbětě Dumontové se lze dočíst kromě zápisu „obraz papírový Panny Marie“ i o Panně Marii Zbraslavské.⁸⁸

⁸⁴ Blížeji Jan Royt, *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století*, Praha 2011. O tridentském koncilu a jeho vztahu k milostným obrazům se Royt vyjadřuje zejména v kapitole „*Tridentský koncil a milostné obrazy*“ s. 16–37.

⁸⁵ Royt, *Slovník* (pozn. 60), s. 211.

⁸⁶ O poutích a poutních místech spojených s Pannou Marií bude pojednáno v souvislosti se skupinou milostných obrazů.

⁸⁷ Např. SOKA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 107, pozůstalostní inventář po zemřelé Dorotě Hledíkové.

⁸⁸ *Ibidem*, kart. 101, pozůstalostní inventář po zemřelé Alžbětě Dumontové.

Obrazy odkazující na milostné podoby Panny Marie tvoří druhou skupinu. Těchto obrazů je celkem 14, ale motivů pouze 8 – dochází k několika opakování. Je evidentní, že se nejedná o originály těchto milostných obrazů. Jde o pouhé kopie, které jsou ovšem spjaté s originálem. Do vlastnictví netolických měšťanů se obrázky mohly dostat tím, že některý z obyvatel podnikl pouť k danému milostnému obrazu a jako upomínku si domů přinesl právě jeho kopii. V následujících odstavcích budou blížeji představené jen některé z významných mariánských milostných výjevů.

Prvním z těchto obrazů je Panna Marie Budějovická. Tento typ je zachycen ve dvou inventářích.⁸⁹ Panna Marie Budějovická je známá také jako Panna Marie Klasová. V dominikánském klášteře v Českých Budějovicích byl obraz uctíván již od 15. století. Jde o deskový obraz Panny Marie se šaty posetými klasy a s nápisy týkajícími se původu obrazu a zázraků s ním spojených.⁹⁰ V 17. století byl obraz usazen do stříbrného oltáře ve vlastní kapli. Byl hojně navštěvován poutníky z různých měst. Jan Royt ve své knize uvádí např. Písek, Jihlavu, Vyšší Brod, Hořice a Trhové Sviny.⁹¹ Pokud by se podařilo dokázat, že se do netolických domácností dostala kopie obrazu díky absolvované pouti do Českých Budějovic, mohl by Roytův výčet být rozšířen o další město.

Dalším obrazem spjatým s významným českým poutním místem je Panna Marie Staroboleslavská. Uvedena je pouze jednou – v inventáři Václava Spinky.⁹² Obraz je spojen s reliéfem poměrně drobných rozměrů, tepaným z měděného plechu. Jde o vyobrazení horní poloviny těla Panny Marie s postavou malého Ježíška.⁹³ Tento reliéf je znám též jako Paladium (záštita) země České a umístěn je v poutním kostele Nanebevzetí Panny Marie, ve Staré Boleslavi. Právě město Stará Boleslav, kde se odehrála vražda českého knížete sv. Václava, se stala důležitým cílem mariánských poutí. K jejímu významu přispěli převážně jezuité, kteří pořádali poutní procesí ze Starého města v Praze již od roku 1567.⁹⁴ Paladium bylo důležitým symbolem pro katolíky zvláště na počátku 17. století. Zmiňován je zejména rok 1609, kdy Rudolf II. podepsal svůj Majestát a povolil i jiné náboženství než katolické.

⁸⁹ Ibidem, kart. 100, pozůstalostní inventář po zemřelém Mikuláši Michálkovi; Ibidem, kart. 101, pozůstalostní inventář po zemřelém Václavu Břečkoví.

⁹⁰ Royt, *Obraz* (pozn. 84), s. 257.

⁹¹ Ibidem, s. 259.

⁹² SOKA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 102, pozůstalostní inventář po Václavu Spinkovi.

⁹³ Václav Ryneš, *Paladium země České*, Praha 1948, s. 46.

⁹⁴ Ibidem.

Význam Panny Marie Staroboleslavské vzrostl a vše vyvrcholilo srpnovou poutí do Staré Boleslavi. „*Triumfální byl návrt poutníků dne 18. srpna, neboť mnozí Pražané, kteří nemohli jít s sebou, jim vyšli vstříc před město a k průvodu se připojili. ... Ještě větší význam měl však průvod za daných okolností pro samotné katolíky: ukázal jejich duchovním vůdcům, že věc poražená není ještě tracená, když tu zůstal věrný lid.*“⁹⁵

S mariánským kultem je neodmyslitelně spjatá i Panna Marie Svatohorská. V netolických inventářích se objevuje dvakrát.⁹⁶ Vyobrazení této madony zachycuje nikoliv milostný obraz ale sochu uloženou v poutním kostele Panny Marie na Svaté Hoře u Příbrami. Toto místo je dalším z důležitých mariánských zastavení. Soška je vyřezána z hruškového dřeva a je datována do 14. až 15. století. Podle pověsti ji vyřezal sám arcibiskup Arnošt z Pardubic, velký mariánský ctitel.⁹⁷ V roce 1732 zde došlo k první korunovaci mariánské sochy v Čechách.⁹⁸ U této příležitosti bylo vydáno mnoho spisů a tištěných obrázků této sošky. Jelikož oba inventáře, obsahující tento obraz, pocházejí až z 50. let 18. století, není vyloučeno, že obrázky byly získány na této významné události.

Dalšími mariánskými obrazy jsou znázornění Panny Marie Karlovské.⁹⁹ Jak název napovídá, jedná se o obraz Panny Marie z pražského kostela Panny Marie a Karla Velikého na Karlově. Na rozdíl od předchozích vyobrazení je Panna Marie zobrazena v požehnaném stavu, tedy v ikonografickém typu Gravida.¹⁰⁰ Do Prahy odkazuje i následující zobrazení Panny Marie Zbraslavské. Tento obraz byl uložen v dnes již bývalém cisterciáckém klášteře na Zbraslavi. Madona Zbraslavská je deskový obraz pocházející ze 14. století. Zajímavým prvkem je stehlík, kterého drží Ježíšek

⁹⁵ Ibidem, s. 67.

⁹⁶ SOkA Prachatice, AM Netolicce, Spisový materiál, kart. 104, pozůstalostní inventář po zemřelém Tomáši Kaňkovi; Ibidem, pozůstalostní inventář po zemřelém Františku Pfeffrovi.

⁹⁷ Radovan Perka, *Poutní místa. Velehrad – Hostýn – Svatá Hora*, Praha 1991, s. 35.

⁹⁸ Royt, *Obraz* (pozn. 84), s. 170.

⁹⁹ SOkA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 101. pozůstalostní inventář po zemřelém Jiřím Břečkoví; Ibidem, kart. 106, pozůstalostní inventář po zemřelém Ignáci Brožkoví.

¹⁰⁰ Royt, *Obraz* (pozn. 84), s. 71.

ve své ruce.¹⁰¹ Následují další mariánská vyobrazení: Panna Marie Klatovská, Panna Marie Pasovská a Panna Marie Loretánská.¹⁰²

V Netolicích se objevilo devět obrazů Panny Marie Bolestné, z nichž dva byly uvedeny pod latinským názvem *Mater Dolorosa*.¹⁰³ Výjev může zachycovat několik podob matky Ježíše Krista. Jedním z nich je zpodobnění Marie jako truchlící ženy, která stojí u kříže nebo sedí nad mrtvým tělem svého syna. Jako Marie Bolestná je zobrazována se sedmi meči, které znázorňují sedm bolestí, kterými bylo zasaženo její srdce.¹⁰⁴ Jedním z posledních vyobrazení Panny Marie, které bylo zařazeno do této skupiny témat, je Zvěstování.¹⁰⁵ Scéna Zvěstování je velmi běžným a dobře čitelným námětem spojovaným právě s postavou Panny Marie. Ta byla navštívena andělem Gabrielem, který pronesl: „*Hle, počneš a porодиš syna a dáš mu jméno Ježíš.*“¹⁰⁶ Dalším motiv je nazván Neposkvrněné početí a objevil se pouze jednou.¹⁰⁷ Posledním námětem, který byl při studiu nalezen, je *Loučení s Pannou Marií*.¹⁰⁸ Toto téma spíše odkazuje k životu Ježíše Krista. Jedná se nespíše o scénu, kdy se Kristus loučí se svou matkou v osadě Betánii než naposledy vjede do Jeruzaléma. Panna Maria zpravidla pláče a klečí před svým synem.¹⁰⁹

¹⁰¹ Blíže o symbolice stehlíka pojednává studie Pavla Černého. Pavel Černý, Některé nové aspekty ikonografie Panny Marie s děckem v českém umění doby Karla IV., in: *Historia Artium II. (Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Philosophica, Philosophica – aesthetica 16)*, Olomouc 1998, s. 65–79.

¹⁰² Např. SOKA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 100, pozůstalostní inventář po zemřelém Mikuláši Michálkovi (P. Marie Klatovská); Ibidem, kart. 104, pozůstalostní inventář po zemřelé Rozině Podlešákové (P. Marie Pasovská); Ibidem, kart. 107, pozůstalostní inventář po zemřelém Matěji Šulcovi.

¹⁰³ Např. Ibidem, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelém Františku Švíchovi („*Mater Dolorosa*“).

¹⁰⁴ Hall, Slovník (pozn. 75), s. 324.

¹⁰⁵ SOKA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 105, pozůstalostní inventář po zemřelém Janu Lešetickém.

¹⁰⁶ Hall, Slovník (pozn. 75), s. 505.

¹⁰⁷ SOKA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelém Františku Švíchovi.

¹⁰⁸ Ibidem, kart. 105, pozůstalostní inventář po Jáchymu Liškovi.

¹⁰⁹ Hall, Slovník (pozn. 75), s. 232.

Tabulka č. 5

Zobrazení Panny Marie

	Počet obrazů
Zobrazení Panny Marie	63 (celkem)
Panna Marie	29
Panna Marie Budějovická	2
Panna Marie Karlovská	2
Panna Marie Klatovská	2
Panna Marie Loretánská	2
Panna Marie Pasovská	2
Panna Marie Staroboleslavská	1
Panna Marie Svatohorská	2
Panna Marie Zbraslavská	1
Panna Marie Bolestná	9
Panna Marie s Ježíškem	6
Neposkvřené početí	2
Zvěstování	1
Loučení s Pannou Marií	2

Velmi hojně zobrazovanou postavou v netolických inventářích je beze sporu Ježíš Kristus. Při důkladném studiu bylo objeveno celkem 46 obrazů s touto postavou. Nejčastěji se opakovalo vyobrazení sv. Trojice, tedy Otce, Syna a Ducha svatého.¹¹⁰ Přestože identifikace trojice je dosti snadná, těžší je to s kompozicí. Bohužel nebyl pořízen přesnější popis obrazu a nezbyvá nic jiného, než se pouze domnívat, jaký z typů mohl být zobrazen. Mezi nejrozšířenější typy zobrazení Nejsvětější Trojice patří tzv. Žaltářová Trojice. Ježíš Kristus, Syn Boží, sedí po pravici svého Otce a v ruce zpravidla drží kříž, symbol své smrti. Nad jejich hlavami se vznáší Duch svatý v podobě holubice. Tento typ byl oblíben již v době středověku i v době 18. století.¹¹¹ Druhou variantou, která byla obdobně oblíbená (rozšířená), je Trůn milosti. Tato kompozice ukazuje Otce, sedícího na trůnu, který v rozpažených rukách drží kříž s ukřižovaným Kristem. Duch svatý je zde opět zastoupen v podobě holubice, která se vznáší nad příčným břevnem kříže.¹¹²

Kromě motivu Nejsvětější trojice bylo velmi často zaznamenáno jméno Ježíše Krista bez jakéhokoli bližšího určení.¹¹³ A se stejnou intenzitou byl zapisován další motiv –

¹¹⁰ SOkA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 105, pozůstalostní inventář po zemřelém Martinu Nusbaumovi.

¹¹¹ Royt, Slovník (pozn. 60), s. 172.

¹¹² Ibidem, s. 173.

¹¹³ SOkA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelém Františku Švíchovi.

zobrazení krucifixu s ukřižovaným Ježíšem.¹¹⁴ Pouze jednou se objevil zápis, který popisoval scénu, na které byl krucifix s Pannou Marií, Máří Magdalénou a sv. Janem.¹¹⁵ Dalším ikonografickým typem zobrazení Ježíše je Bolestný Kristus.¹¹⁶ Postava Ježíše Krista nese viditelné známky mučení a jsou patrné i rány po hřebech. V jejím okolí bývají zpravidla rozmístěné nástroje Kristova umučení, arma Christi.¹¹⁷ Pouze dvakrát byl zinventarizován obraz, na kterém je Ježíš Kristus společně se sv. Janem Evangelistou. V případě inventáře Rosalie Gvolhingerové je dokonce Jan upřesněn přízviskem „*miláček Páně*.“¹¹⁸

Posledními z námětů s postavou Ježíše Krista jsou dva výjevy z jeho života. V prvním případě obrazy připomínají scénu nazvanou „*Ecce homo*“¹¹⁹ Ježíš bývá oděn v šarlatový plášť a je společně s Pilátem na vyvýšeném místě. Na Kristově těle jsou značně patrné rány po bičování a na hlavě má trnovou korunu. Pod terasou či balkonem, kde tato dvojice stojí, je shromážděný lid. A právě v tomto okamžiku Pilát předává Ježíše velekněžím a vojáků k ukřižování se slovy: „*Ecce homo*“ = „*Hle, člověk*.“¹²⁰ Obraz, který byl v inventáři Františka Švicha, nese název *Vzkříšení*.¹²¹ Ani v tomto případě nebylo zapsáno bližší určení, o jako scénu přesně jde. Ikonografický slovník jich nabízí několik a pokaždé se jedná o Kristův zázrak – *Vzkříšení dcery správce Jaira*, *Vzkříšení Lazara* či *Vzkříšení syna vdovy z Naimu*.¹²²

Tabulka č. 6

Zobrazení Ježíše Krista

	Počet obrazů
Zobrazení Ježíše Krista	46 (celkem)
Ježíš Kristus	12
Krucifix	11
Krucifix s Pannou Marií, Máří Magdalénou a sv. Janem	1
Kristus bolestný	2
Sv. Trojice	13
Ecce Homo	4

¹¹⁴ Ibidem, kart. 102, pozůstalostní inventář po zemřelém Pavlu Uttlovi.

¹¹⁵ Ibidem, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelém Františku Denkovi.

¹¹⁶ Např. Ibidem, kart. 103, pozůstalostní inventář po zemřelé Zuzaně Brichtové.

¹¹⁷ Royt, Slovník (pozn. 60), s. 167.

¹¹⁸ SOkA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 110. pozůstalostní inventář po zemřelé Rosalii Gvolhingerové.

¹¹⁹ Ibidem, kart. 108, pozůstalostní inventář po zemřelém Tomáši Nachtilingerovi.

¹²⁰ Royt, Slovník (pozn. 60), s. 73.

¹²¹ SOkA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 110. pozůstalostní inventář po zemřelém Františku Švichovi.

¹²² Viz Royt, Slovník (pozn. 60), s. 308.

Vzkříšení	1
Kristus se sv. Janem	2

Následující tabulka zaznamenává zbylé tři náměty, které byly zachyceny v netolických inventářích.¹²³

Tabulka č. 7

Další témata

Anděl Strážný	1
Archanděl Michael	1
Sv. Otec	1

U jednotlivých obrazů bylo možno zjistit mnoho skutečností. Bohužel u žádného se nepodařilo najít zmínky o autorství.

V. 3. Obrazy a kulturní úroveň domácností

Na základě provedeného studia pozůstalostních inventářů, při kterém byl sledován majetek měšťanů a jejich movitost, byly vytvořeny tři skupiny. První skupinou byly měšťané, kteří podle dochovaného zápisu inventarizovaného majetku byli nejchudší. Pařil by se sem např. Pavel Uttl, Petr Švích či Matěj Šulc.¹²⁴ Druhou skupinou, která byla chápána jako movitější, byly inventáře, ve kterých se nacházelo patřičněji více majetku než v těch předchozích, ale ještě se neobjevovaly zlaté či stříbrné předměty. Takovými měšťany byli například František Denk, Václav Pobříslo nebo Ludmila Vaclová.¹²⁵ Teprve do třetí nejbohatší skupiny patřily domácnosti, ve kterých se zpravidla objevovaly předměty z drahých kovů či finanční hotovost. Mezi nejbohatší měšťany Netolic v 18. století se řadil Jan Lešetický, Tomáš Kaňka, Václav Spinka a z měšťanek například Rosalie Gvolhingerová.¹²⁶

¹²³ SOkA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 104, pozůstalostní inventář po zemřelém Tomáši Kaňkovi (anděl strážný); Ibidem, pozůstalostní inventář po zemřelé Ludmile Vaclové (Archanděl Michael); Ibidem, kart. 105, pozůstalostní inventář po zemřelé Tereze Dobožové.

¹²⁴ Ibidem, kart. 102, pozůstalostní inventář po zemřelém Pavlu Uttlovi; Ibidem, kart. 109, pozůstalostní inventář po zemřelém Petru Švíchovi; Ibidem, kart. 107, pozůstalostní inventář po zemřelém Matěji Šulcovi.

¹²⁵ Ibidem, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelém Františku Denkovi; Ibidem, kart. 101, pozůstalostní inventář po zemřelém Václavu Pobříslvi; Ibidem, kart. 104, pozůstalostní inventář po zemřelé Ludmile Vaclové.

¹²⁶ Ibidem, kart. 105, pozůstalostní inventář po zemřelém Janu Lešetickém; Ibidem, kart. 104, pozůstalostní inventář po zemřelém Tomáši Kaňkovi. Ibidem, kart. 102, pozůstalostní inventář po zemřelém Václavu Spinkovi; Ibidem, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelé Rosalii Gvolhingerové.

Tyto tři skupiny byly následně porovnány. Zkoumáno bylo, zda inventář movitějšího měšťana bude obsahovat více obrazů než méně movitý soused. Z předchozí zkušenosti s pozůstalostmi byl předpokládán výsledek takový, že by tato přímá úměra měla platit. Po provedení porovnání skupin byl výsledek odlišný. V rámci jedné skupiny se počty obrazů velmi odlišovaly. Výše zmiňovaný Pavel Uttl vlastnil obrazy dva, ale Mattěj Šulc ze stejné skupiny vlastnil obrazů 13. Právě 13 obrazů vlastnil ve druhé skupině Václav Pobřísko. Většina měšťanů spadající do této skupiny se počtem obrazů přibližovala k vypočítanému průměru 10 obrazů na jednu domácnost. Pouze nejbohatší skupina průměr převyšovala. Hlavním rozdílem mezi jednotlivými skupinami nebyl počet obrazů, ale jejich zpracování. U nejbohatších měšťanů se objevovaly obrazy na plátně s rámy, někdy dokonce pozlacenými. Další rozdílem mezi první, druhou a třetí skupinou v jejich kulturní úrovni byla přítomnost knihoven. Zde platí, že u bohatších měšťanů, byly v inventářích zaznamenány také soubory knih.¹²⁷ Podrobnější výzkum jednotlivých knihoven by mohl přinést další zajímavé informace o lidech žijících v jihočeských Netolicích.

¹²⁷ Např. Ibidem, kart. 110, pozůstalostní inventář po zemřelém Václavu Reiterovi.

VI. Závěr

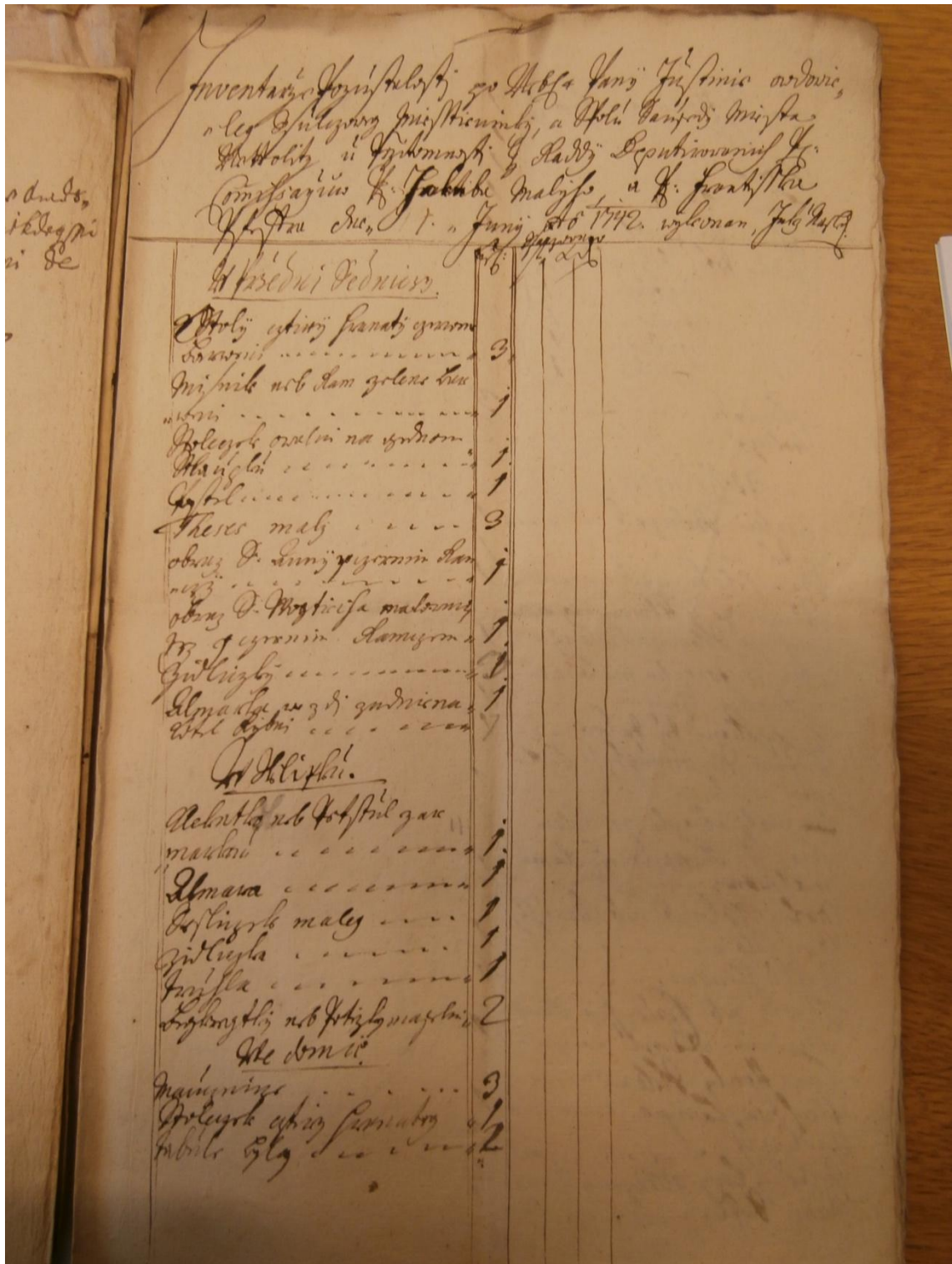
V rámci vytvoření této práce muselo být podrobeno několik desítek pozůstalostních inventářů detailnímu studiu, které mělo za úkol odhalit zápisy týkající se výskytu obrazů v měšťanském prostředí na jihu Čech v době 18. století. Záměrně byl zvolen soubor archiválií, který byl již předtím prostudován. Díky tomu bylo zjištěno, že inventáře obsahují značné množství požadovaných zápisů.

Výsledky byly podrobeny detailnímu zpracování. Prvním aspektem, který byl zkoumán, byl výskyt obrazů v jednotlivých domácnostech. Bylo zjištěno, že téměř dvě třetiny ze souboru zkoumaných inventářů obsahují zmínky o obrazech. Počty obrazů v domácnostech se značně lišily, proto byl vypočítán průměr, který činil 10 obrazů na jednu domácnost. V rámci jednoho domu bylo zjišťováno, kde se obrazy vyskytovaly. převážně visely nebo byly vystaveny v místnostech, které měly obytnou nebo reprezentativní funkci. Nebyly nalezeny ve sklepech, na půdách nebo v komorách, tzn. v prostorech určených ke skladování nepotřebných věcí nebo k uchování potravinových zásob. Zpracování obrazů bylo možné zrekonstruovat jen částečně, neboť je práce tvořena z písemných pramenů a je tedy odkázána pouze na dochované popisy. Není zcela možné dohledat konkrétní obrazy k jednotlivým inventářům.

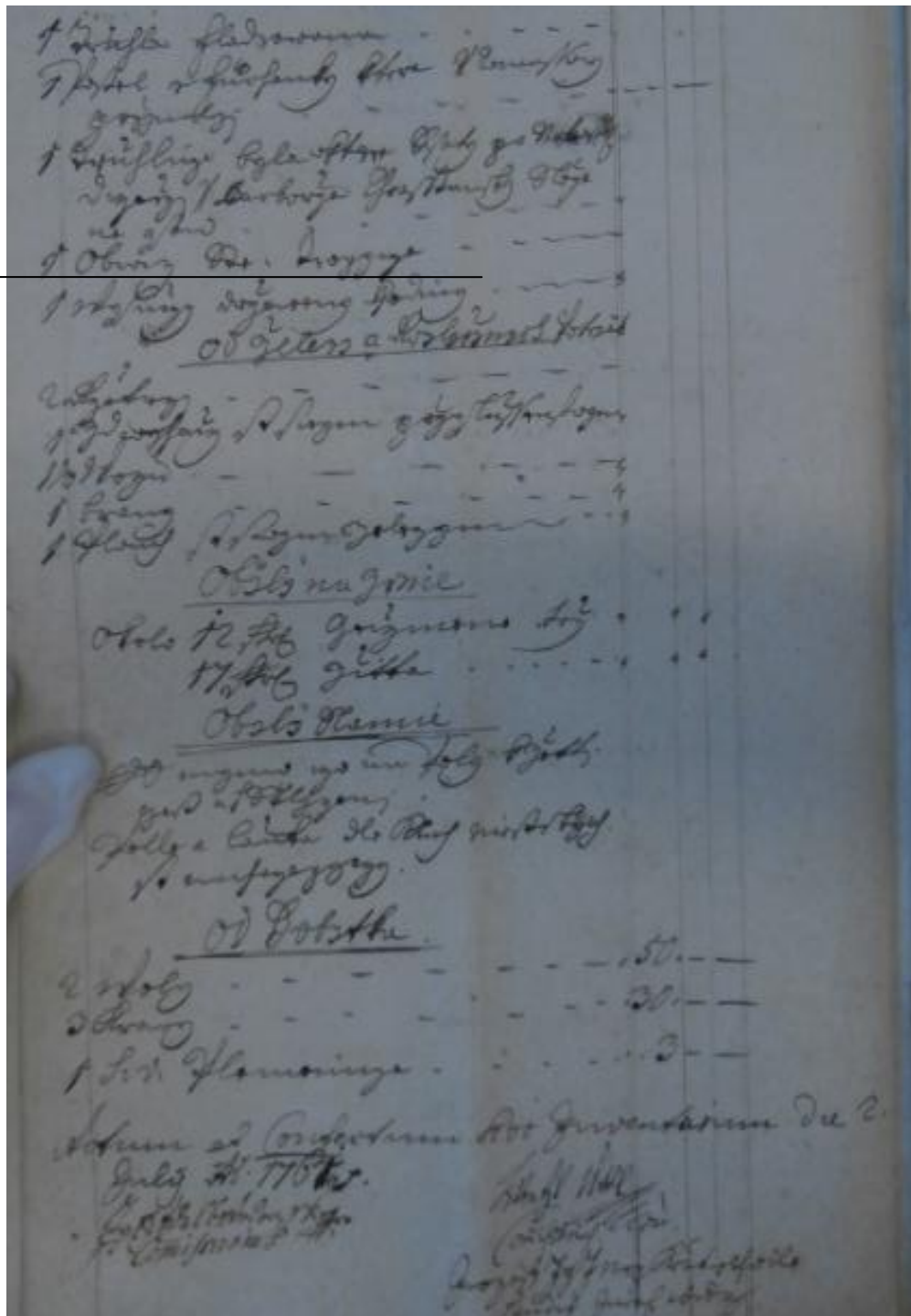
Zkoumána byla i zobrazovaná témata. Jednalo se o náboženské výjevy, které byly rozděleny do několika kategorií. Jednu tvořily postavy světců a světic, mezi kterými se objevovali zemští patroni, apoštolové či osoby spjaté s postavou Ježíše Krista. Nejčastěji se objevoval motiv sv. Jana Nepomuckého a sv. Anny. Druhou velkou skupinu obrazů spojovala postava Panny Marie. Kromě klasických ikonografických výjevů bylo zaznamenáno několik devočních obrázků připomínající slavné milostné mariánské obrázky. Poslední početnou skupinou byly výjevy ze života Ježíše Krista a zobrazení jeho postavy.

Nepodařilo se prokázat, že bohatší movitější obyvatel Netolic vlastnil více obrazů. Odlišnosti byly patrné ve zpracování obrazů. K povědomí o vyšší kulturní úrovni movitějších měšťanů přispěl i výskyt souborů knih v několika inventářích. Jak již bylo zmíněno v úvodních kapitolách, studium kulturní úrovně měšťanů je stále atraktivní téma a netolické prameny nebyly stále zcela vyčerpané. Jistě by bylo vhodné je pro další práci doplnit o prameny z jiných měst, které by umožnily komparaci zjištěných skutečností.

Obrazová příloha

obr. 1: Pozůstalostní inventář po zemřelé Justýně Šulcové (část), SOkA Prachatic, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 100, foto – autorka.

Obr. 2: Pozůstalostí inventář po zemřelém Martinu Nusbaumovi, (část), SOkA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 105, foto – autorka. (Hvězdička označuje řádek se záznamem o obraze sv. Trojice.)

oí obrasú

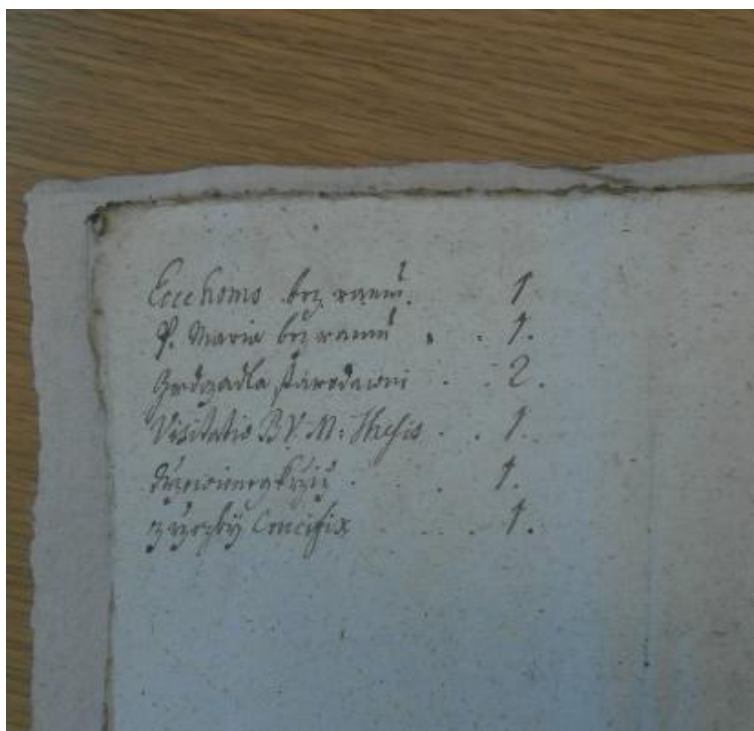
Lubus . . . 210 k. 50 gr 1/2 š
Rozjemi kuzgote . . . 16. #

22 Malom Polozj malých obrasú za	
Winn	0.
Stam kam Puzgrovicj z rozjied,	
nij	7.
Na Klatu is Wirtuizj Pro.	
stuzinij	3.
Crucifia z dlyzby	1.
22 Malom Polozj Ecce homo	1.
Na Klatu Crucifia	1.
Na Klatu J. Maria nezrostená	1.
Jana Maria s Jozefom	1.
Pratky kndem	1.
J. Jan Dyzimulky	1.
J. Jan Dyzimulky	1.
Thesis co. Puzgrovicj ramu	1.
Jana Maria Jozef	1.
Malom is Wirtuizj dymozj	3.
is Puzgrovicj dymozj	2.
is dymozj	
Stana s Jozefu J. Maria	1.
Wirtuizj Wta Puzgrovicj	
Lombarka J. Maria is Puzg.	1.
Winn dymozj	1.
Crucifia cum reliquis	1.
Crucifia na Klatu	1.
Wirtuizj dymozj J. Jan. Rep.	1.
22 Puzgrovicj Polozj	
J. Jan. i. Lav. Thesis dymozj ramu	1.
Malom is Wirtuizj dymozj ramu	3.
J. Jan. Kaptista	1.
J. Jan. Evangel	1.
Angel dymozj	1.
Jana Maria Krotista	1.
Na Klatu malých obrasú	19.
Jana Maria is Puzgrovicj	1.
ramu	

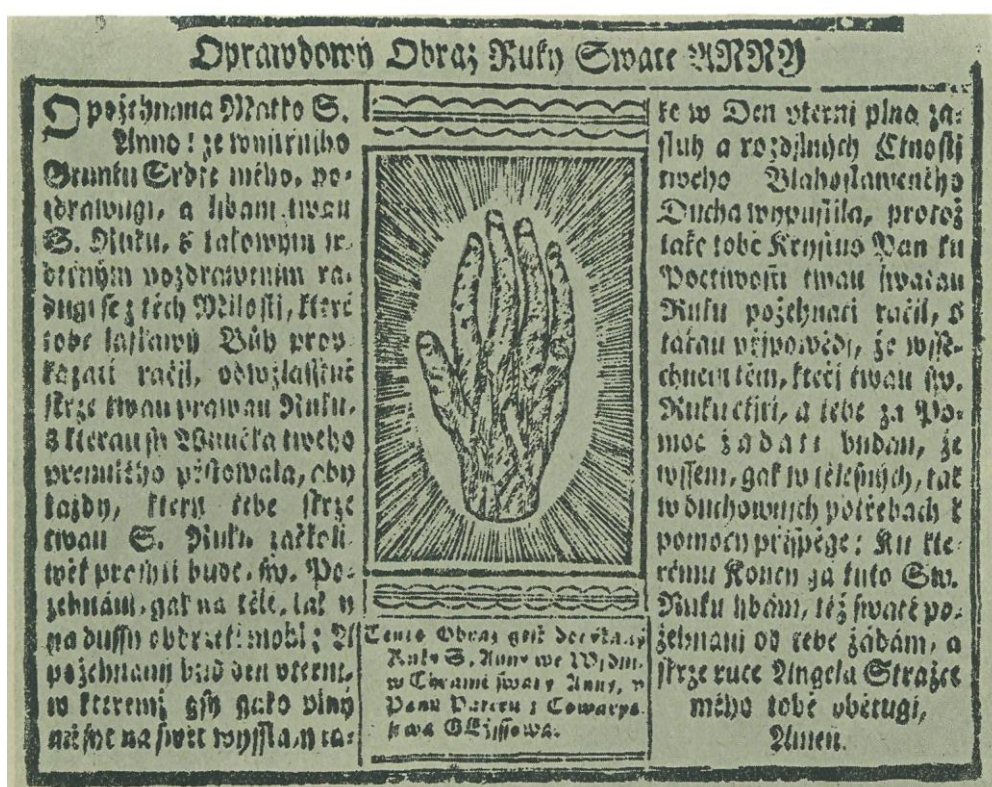
in sa . . . 12/2.

Lubus 298 50 x 45 š

Obr. 3: Pozůstalostní inventář po zemřelém Tomáši Kaňkovi (část), SOKA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 104, foto – autorka.

Obr. 4: Pozůstalostní inventář po zemřelém Tomáši Kaňkovi (část), SOkA Prachatice, AM Netolice, Spisový materiál, kart. 104, foto – autorka.

Obr. 5: autor neznámý, Štípský poutní dřevoryt s rukou sv. Anny, datace neznámí, zdroj: <http://tyfoza.no-ip.com/ceskyid/html/knihy/ceskyid29/texty/0112-0223.htm> - 8. 5. 2015

VIII. Seznam pramenů a literatury

Prameny nevydané

Státní oblastní archiv Třeboň

Sbírka matrik, Děkanský úřad Netolice, Matrika zemřelých 1725 - 1770.

Sbírka matrik, Děkanský úřad Netolice, Matrika oddaných 1725 - 1784.

Státní okresní archiv Prachatice

Archiv města Netolice, Spisový materiál, kart. 100 - 110.

Prameny vydané

Bláhová, Marie – Hrdina, Karel (edd.), *Kosmas. Kronika Čechů*, Praha 2011.

Chalupa, Aleš – Lišková, Marie (edd.), *Tereziánský katastr český*, Praha 1966.

Literatura

Antl, Theodorik, *Dějiny města Netolic*, Třeboň 1903.

Bělina, Pavel, *Česká města v 18. století a osvícenské reformy*, Praha 1985.

Bůžek, Václav – Bůžková, Hana – Stejskalová, Jana, Měšťanské domácnosti v předbělohorských jižních Čechách (Prameny, metody, stratifikace), *Jihočeský sborník historický* 59, 1990, s. 65 – 80.

Bůžek, Václav, Každodenní kultura jihočeských měšťanských domácností v předbělohorské době, in: Bůžek, Václav (ed.), *Kultura každodenního života českých a moravských měst v předbělohorské době*, České Budějovice 1991 (= OH 1), s. 43 – 73.

Černý, Pavel, Některé nové aspekty ikonografie Panny Marie s děckem v českém umění doby Karla IV., in: *Historia Artium II. (Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Philosophica, Philosophica – aesthetica 16)*, Olomouc 1998, s. 65 – 79.

Hall, James, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991.

Hanzal, Josef, Předbělohorské poddanské inventáře, *Český lid* 50, 1963, s. 169 – 174.

Hojda, Zdeněk, Kulturní investice staroměstských měšťanů v letech 1627-1740. Příspěvek k dějinám kultury barokní Prahy II, *Pražský sborník historický* 27, 1994, s. 47 – 104.

Hojda, Zdeněk, Výtvarná díla v domech staroměstských měšťanů v letech 1627-1740. Příspěvek k dějinám kultury barokní Prahy I, *Pražský sborník historický* 26, 1993, s. 38 – 107.

Holinková, Jiřina, Měšťanská kultura v předbělohorské Olomouci, in: Bůžek, Václav (ed.), *Kultura každodenního života českých a moravských měst v předbělohorské době*, České Budějovice 1991 (= OH 1), s. 165 – 178.

Hrubý, František, Selské a panské inventáře v době předbělohorské, *Český časopis historický* 33, 1927, s. 21 – 58, 236 – 306.

Kodera, Pavel, *Prostory a prostorovost měšťanských domů v raně novověkých jižních Čechách a Praze*, České Budějovice 1997 (Diplomová práce PF JU).

Krejčová, Jana, *Domácnosti netolických měšťanů v 18. století*, České Budějovice 1997 (Diplomová práce PF JU).

Mareš, František – Sedláček, Jan, *Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do polovice 19. století. XXXVIII. Politický okres prachatický*, Praha 1913, s. 152 – 169, 178.

Neudertová, Michaela, „Item ve velkém fraucimoře před lusthauzem se nachází...“. Příspěvek ke studiu inventářů pozdně renesančních rezidencí v severozápadních Čechách, in: Bůžek, Václav – Král, Pavel (edd.), *Rezidence a dvory v raném novověku*, České Budějovice 1999 (= OH 7), s. 163 – 199.

Neudertová, Michaela, Domácnosti lounských měšťanů v předbělohorské době, in: Pánek, Jaroslav (ed.), *Česká města v 16. - 17. století*, Praha 1991, s. 245 – 251.

Neudertová, Michaela, Život a dům mistra Adama Cholossia Pelhřimovského, písaře královského města Loun, in: Bůžek, Václav (ed.), *Kultura každodenního života českých a moravských měst v předbělohorské době*, České Budějovice 1991 (= OH 1), s. 129 – 146.

Perka, Radovan, *Poutní místa. Velehrad – Hostýn – Svatá Hora*, Praha 1991.

Pešek, Jiří, Ke srovnání kulturní úrovně Olomouce a Prahy před Bílou horou, *Historická Olomouc* 4, 1983, s. 293 – 303.

Pešek, Jiří, Kultura českých předbělohorských měst (1547-1620), in: Pánek, Jaroslav (ed.), *Česká města v 16. - 17. století*, Praha 1991, s. 203 – 214.

Pešek, Jiří, *Měšťanská vzdělanost a kultura v předbělohorských Čechách 1547 – 1620 (Všední dny kulturního života)*, Praha 1993.

Pešek, Jiří, Obrazy, grafiky a jejich majitelé v předbělohorské Praze, *Umění XXXIX*, 1991, s. 369 – 383.

Pešek, Jiří, Obrazy, které „nebyly“. Soukromý portrét v pražské měšťanské domácnosti doby předbělohorské, in: Ebelová, Ivana (ed.), *Mezi kulturou a uměním. Věnováno Zdeňku Hojdovi k životnímu jubileu*, Praha 2014, s. 77 – 85.

Pešek, Jiří, Obrazy s náboženskou tematikou v interiérech pražských měšťanů před Bílou horou, *Umění XXX*, 1982, s. 263 – 267.

Pešek, Jiří, Pozůstalostní inventář jako pramen poznání kultury každodenního života, in: Bůžek, Václav (ed.), *Kultura každodenního života českých a moravských měst v předbělohorské době*, České Budějovice 1991 (= OH 1), s. 30 – 42.

Pešek, Jiří, Pražské knihy kšaftů a inventářů. Příspěvek k jejich struktuře a vývoji v době předbělohorské, *Pražský sborník historický* 15, 1982, s. 63 – 92.

Petráň, Josef, *Dějiny hmotné kultury I/1,2. Vymezení kulturních dějin. Kultura každodenního života od pravěku do 15. století*, Praha 1985.

Petráň, Josef, *Dějiny hmotné kultury, II/1,2. Kultura každodenního života od 16. do 18. století*, Praha 1995, 1997.

Petráňová, Lýdie – Petráň, Josef, Středověká lexikografie k názvosloví domu a jeho příslušenství, *Husitský Tábor* 10, 1991, s. 17 – 46.

Pilná, Alena, *Kultura spaní netolických měšťanů v 18. století*, České Budějovice 2014 (Diplomová práce PF JU).

Pleva, Martin, Knihovny několika moravských barokních šlechticů na základě jejich pozůstalostních inventářů, in: Radimská, Jitka (ed.), *K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. Pour une étude des bibliothèques aristocratiques, bourgeoises et conventuelles*, České Budějovice 2000 (= OR 1), s. 145 – 160.

Pleva, Martin, Knižní kultura moravského šlechtického rodu Petřvaldských z Petřvaldu v 17. a 18. století (co přinesl archivní výzkum), in: Radimská, Jitka (ed.), *K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. „Čtenář a jeho knihovna“*, České Budějovice 2003 (= OR 4), s. 255 – 280.

Remešová, Věra, *Ikonografie a atributy svatých*, Praha 1991.

Royt, Jan, *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století*, Praha 2011.

Royt, Jan, *Slovník biblické ikonografie*, Praha 2006.

Royt, Jan, Sv. Jan Nepomucký, in: Horyna, Mojmír et al., *Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře*, Telč 2010, s. 35 – 50.

Ryneš, Václav, *Paladium země české*, Praha 1948.

Slavíček, Lubomír, „Honestus et eruditus civis et artifex.“ Umělecké a knižní sbírky vzdělaných umělců 18. století (Brno, Moravská Třebová, Praha), in: Fejtová, Olga –

Ledvinka, Václav – Pešek, Jiří (edd.), *Město a intelektuálové od středověku do roku 1848 (Documenta Pragensia 27)*, Praha 2008, s. 875 – 914.

Starý, Václav – Hůna, Vladimír – Trajerová, Jana (edd.), *Netolice. Sborník příspěvků k dějinám města a muzea*, Netolice 1979.

Starý, Václav, K dějinám kostela Sv. Jana Křtitele v Netolicích, in: Kubů, František (ed.), *Zlatá stezka. Sborník Prachatického muzea 15*, 2008, s. 266 – 274.

Starý, Václav, Návštěva Švédů v Netolicích v roce 1648, in: Kubů, František (ed.), *Zlatá stezka. Sborník Prachatického muzea 15*, 2008, s. 275 – 282.

Starý, Václav, *Netolice od A až do Ž*, Netolice 1993.

Starý, Václav, Příspěvek k dějinám kostela Nanebevzetí Panny Marie v Netolicích v 17. století, in: Kubů, František (ed.), *Zlatá stezka. Sborník Prachatického muzea 15*, 2008, s. 93 – 103.

Starý, Václav, *Z dějin města Netolic*, Netolice 1979.

Voit, Petr, Měšťanské knihovny v Olomouci před Bílou horou, *Vlastivědný věstník moravský 2*, 1981, s. 197 – 207.

Winter, Zikmund, *Kulturní obraz českých měst I-II*, Praha 1980.

Winter, Zikmund, *V měšťanské světnici starodávné*, Praha 1895.

Winter, Zikmund, *Zlatá doba měst českých*, Praha 1913.

Internetové zdroje

<http://tyfoza.no-ip.com/ceskylid/html/knihy/ceskylid29/texty/0112-0223.htm> - 8. 5.

2015